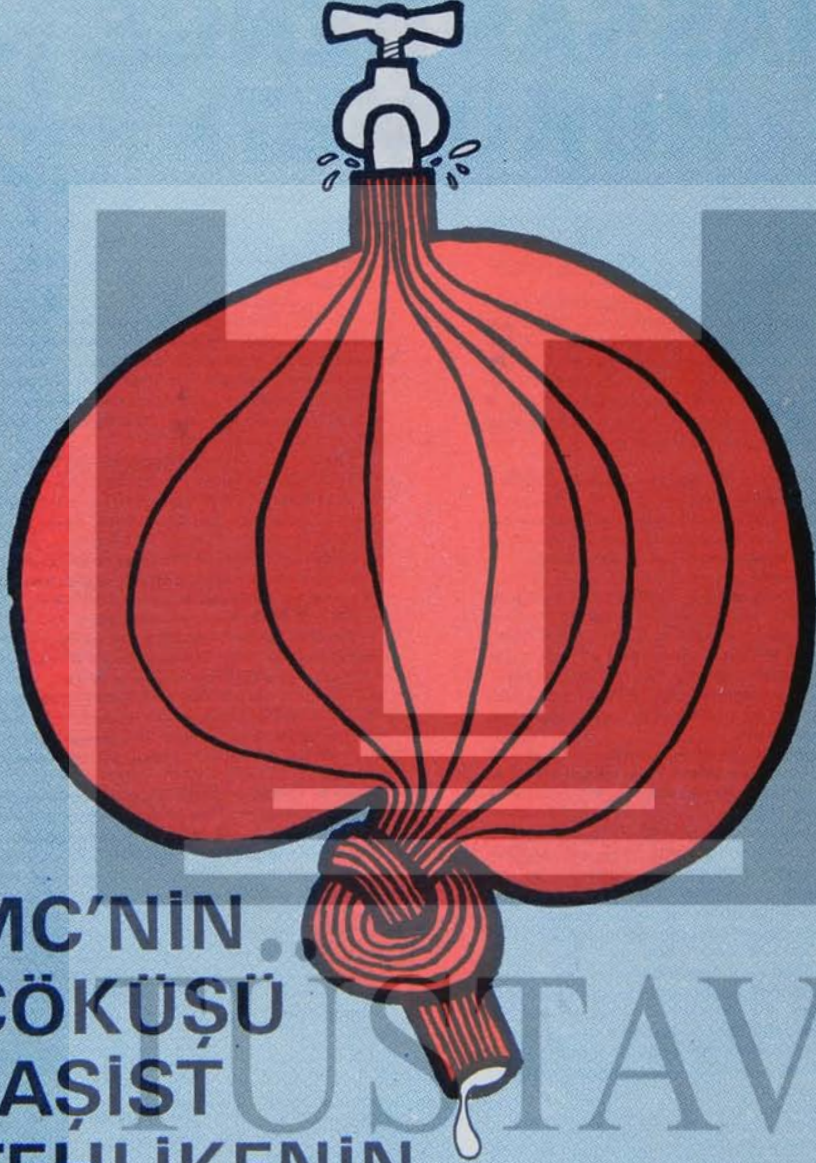

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASI
SOSYALİZM
İÇİN

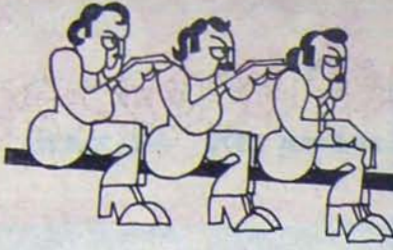
YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ-SAYI: 144-10 OCAK 1978 FİYATI: 5 TL

MC'NİN
ÇÖKÜŞÜ
FAŞİST
TEHLİKENİN
SONU DEĞİLDİR

HASSAS DENGELİ HÜKÜMETİ

HASSAS DENGELİ HÜKÜMETİ

YORUYUŞ

Türkiye'de yeni bir hükümet deneyimi başlamış bulunuyor. CHP Genel Başkanı tarafından kurulan hükümetin Millet Meclisi'nden güvenoyu alacağına kesin gözüyle bakılıyor. Böylece ülkenin politik gelişmesinin doğrultusu üzerinde yeniden bir değerlendirme yapma gereği ortaya çıkıyor.

Yeni hükümetin kurulmasıyla Türkiye'nin politik yaşamında bir dönem kapanmış, yeni bir dönem açılmış gibi gözükmetedir. Oysa böyle bir değerlendirme yapabilmek için vakit heriaz çok erkendir. Yeni hükümetin kurulmasının ve göreve başlamasının uzun dönemde neden olabileceği gelişmeler şimdiden belirlenmiş değildir. Yeni hükümetin bugün bulunduğu yer, yeni bir dönemin başlangıç noktasından çok, yıllardır süregelen gelişmelerin Türkiye'yi getirdiği bir kavşak noktasına benzetilebilir. Bu kavşak noktasından hangi yöne doğru gidileceğinin işaretlerini önümüzdeki aylar ya da birkaç yıl verecektir.

Türkiye, görünüşte 1974'de CHP-MSP koalisyon hükümetinin istifasından bu yana, gerçekte ise 1970'lerin başından beri sürekli bir politik buralım içinde. Bu politik buralım, sık sık ortaya çıkan sert hükümet buralımlarıyla kendisini göstermektedir; fakat kısa ya da uzun süreli hükümetlerin kurulabilmesiyle temeldeki politik buralım ortadan kalkmış olmamaktadır.

12 Mart döneminin hükümetleri, son verme iddiasıyla ortaya atıldıkları politik buralıma çözüm getirememiş, sadece bu buralımı daha değişik bir biçim altında sürdürmüşlerdir. 1973 genel seçimlerinden sonraki uzun hükümet buralımını izleyen CHP-MSP hükümeti de politik buralımdan çok kısa bir süre için gizleyebilmiştir. Birinci Milliyetçi Cephe hükümeti, güvenoyu tabanının iki yılı aşkın bir süre koruyabilmiş olmasına rağmen, Türkiye'de politik buralımın en ağır biçimler aldığı dönem olmuştur. 1970'lerin başından bu yana her hükümet kuruluşu, kendisiyle birlikte yeni bir hükümet buralımının ön koşullarını da yaratmaya başlamıştır.

Bu gelişme son derece doğaldır. Hükümetlerin kuruluşu ya da yerini bir başkasına bırakması, politik buralımların gelişmesindeki belirleyici faktör olmaktan uzaktır. Politik buralımların gelişmesini belirleyen başlıca faktör, ülkedeki sınıfsal ve politik güçler dengesi, çeşitli toplumsal güçlerin izledikleri politikalar, Türkiye'nin içinde bulunduğu ve 1970'lerin başından bu yana sürekli olarak gelişen politik buralımın kaynağında, ülkede sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi ve emperyalizmin işbirlikçi büyük burjuvazinin, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin gücüne mücadelesini, demokratik kazanımları ortadan kaldırarak, gerici baskı önlemleriyle durdurma çabası yatmaktadır.

Büyük burjuvazinin gerici, faşizmi hedef alan politikası, sınıfsal ve politik çelişkilerin artan bir hızla keskinleşmesine, ülkenin gündemindeki ekonomik ve toplumsal sorunların sürekli olarak daha da ağırlaşmasına yol açmıştır. Çeşitli hükümet denemeleri, her geçen gün daha ağır bir biçimde dayatan ekonomik ve toplumsal sorunlara ivedi çözümler bulma amaçlarıyla yola çıkmışlardır. Ancak gerici, faşist güçlerle işçi sınıfı ve emekçi kitleler, demokratik güçler arasındaki çatışmanın, yunusşamak bir yana, sürekli olarak daha keskin biçimlerini her defasında boş çıkarmıştır.

1961'den bu yana Türkiye'nin tarihi, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesinin ve örgütlenmesinin daha ileri boyutlara ulaşmasına tanık olmuştur. Türkiye işçi sınıfının sendikal ve politik örgütlenmesi 1961'den sonra yeni bir aşamaya ulaşmıştır. İşçi sınıfının ilerici sendikal ve politik ha-

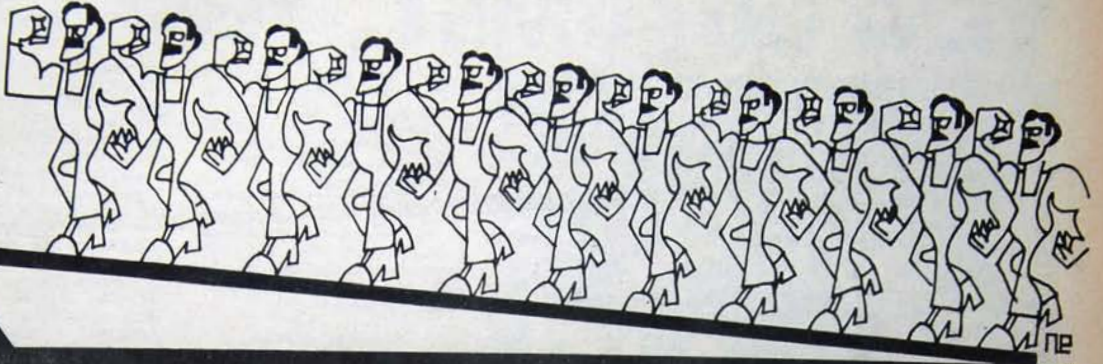
reketinin geliş güçlenmesi, diğer emekçi kitlelerin de emperyalizme ve tekeli büyük sermaye egemenliğine karşı mücadelede yer almasını hızlandırmıştır. Demokratik toplumsal muhalefet daha geniş kitleleri, yeni yeni toplumsal ve politik güçleri içine alarak geliş güçlenmiştir.

Bu gelişmeler, buralımla içiçe geçen konjonktürel buralımların sınıf çelişkilerini hızla keskinleştirdiği bir ortamda gerçekleşmiştir. Tekeli büyük burjuvazi, ekonomik buralımları uzaklaştırmanın tek yolu olarak, buralımın faturasını işçi ve emekçi kitlelere ödebilmek için, gitgide daha çok, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin demokratik kazanımlarını ortadan kaldırmaya, onların taleplerini faşist baskı yöntemleriyle ezme yönelmiştir. Bugüne kadar gelen politik buralımın temelindeki olgu budur.

Tekeli büyük sermayenin kumandasındaki faşizme tırmanma politikasının birinci evresi, 12 Mart'tan önceki AP iktidarları dönemidir. 12 Mart dönemi, kendisinden önceki AP iktidarları döneminin bir karşıtı olmamış, sadece faşist bir diktatörlük yaratma girişiminin değişik bir üniforma arkasında sürdürülmesi olmuştur. 1971 öncesi AP iktidarlarının politikası, bir yandan rejimin kitleleri yanıltmaya yönelik burjuva demokratik dış görünüşünü koruyarak baskı ve terör aygıtını güçlendirmeye ve demokratik güçleri sindirmeye; diğer yandan da bu önlemleri haklı gösterebilmek için bir "anarşi" ve "komünizm tehlikesi" korkutmacası yaratmaya dayanıyordu. Bu politika, işçi sınıfını ve demokratik güçleri sindirememiş, gerici güçleri ile demokrasi güçleri arasındaki karşıtlığı daha da keskinleştirmiştir. AP'nin faşist bir baskı rejimini meşrulaştırma girişimleri, sonuca ulaşmak bir yana, geniş kitlelerin gözünde büyük sermaye iktidarının meşruiyetini ortadan kaldırmaya başlamıştır. 12 Mart, ülkeyi faşistleştirme politikasının, parlamento dışı devlet güçlerinin "millî" ve "sınıflar ve partiler üstü" görünüşünün demagojik sis perdesi arkasında ve böylece daha açık ve sistemli bir biçimde sürdürüldüğü bir dönem başlamıştır.

Ancak, 12 Mart da gerici güçlerinin demokrasi güçleri üzerindeki zararını sağlayamamıştır. 12 Mart dönemi, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesini ve örgütlenmesini bir ölçüde yavaşlatabilmiş de, demokratik hak ve özgürlüklerine sahip çıkma bilincinin kitlelerde daha derin kökler salmasını önüne geçememiştir. 12 Mart, bir sis perdesi olarak kullanılan görünürdeki hedefine, "anarşiyi durdurma" hedefine bir ölçüde ulaşabilmiş de, emekçi kitleler gözünde meşruluğunu kanıtlayamamıştır. Kuşkusuz 12 Mart döneminde egemen sınıflar önemli ekonomik ve politik kazançlar elde etmişlerdir. Fakat işçi sınıfını ve emekçi kitleleri sınıf mücadelesi bilincinden uzun bir dönem için uzaklaştırmayı, onları faşist bir demagoginin etkisi altına almayı, demokrasi saflarında uzlaşmacı eğilimleri egemen kılmayı başaramamışlardır. 1973 genel seçimlerinin yapılması ve bu seçimlerin sayısal sonuçları, 12 Mart'ın gerçek amacına ulaşmadığını ortaya koymuştur. 1973 seçimlerinden sonra, Türkiye'yi faşistleştirme planlarının tekeli büyük sermaye açısından güncelliği kaybolmamıştır. İmler alması, ağır ekonomik ve toplumsal sorunlara ivedi çö-

Milliyetçi Cephe'nin kuruluşu ve bu iktidara gelmesi, Türkiye'yi faşistleştirme politikasının yeni bir aşaması olmuştur. Gerici güçler, Milliyetçi Cephe'yi ortaya çıkarabilmek ve iktidara olabilmek için gerekli politik desteği yaratabilmek için, ülkedeki politik güçler dengesini sonuna kadar germişler, politik saflar arasındaki kutuplaşmayı en keskin noktaya çıkarmışlardır.

Milliyetçi Cephe'nin faşizme tırmanma politikası, 12 Mart öncesi AP iktidarlarının politikasından, 12 Mart dönemi iktidarlarının politikasının bir devamı niteliğinde olmuştur. Milliyetçi Cephe topluluğu, bu kez, faşist baskı ve terörü devlet aygıtının otoritesine sağınarak sürdürmenin 12 Mart döneminde kazandığı varsayılan "meşruiyet"e dayanarak kendisini kabul ettirmeyi denemiştir. Milliyetçi Cephe, üç yıla yaklaşan iktidarı boyunca, yine 12 Mart döneminde meşrulaştırılmaya çalışılan bir silah, antikomünizmi, kendisine mal ederek faşizme tırmanmayı sürdürmeye çalışmıştır. MHP'nin sokak terörünün, AP ile MHP'nin elele yürüttüğü devlet aygıtını faşistleştirme politikasının, koyu bir milliyetçilik ve antikomünizm perdesi arkasında meşruluk kazandırmaya çalıştığı hesaplanmıştır.

Milliyetçi Cephe bu hesaplarında bir takım geçersiz varsayımlardan hareket etmiştir. Milliyetçi Cephe'nin dayandığı varsayımlar, faşizmin iktidara tırmanmasının geleneksel şemasının en basit varsayımlarıdır. Buna göre, milliyetçilik ve antikomünizm ideolojisi arkasına gizlenmiş, bir yandan devlet aygıtına bir yandan da sivil faşist örgütlenmelere dayanan faşist terör politikası, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesinde örgütlenmesini gereletebilecek; böylece ekonomik bunalımın faturasını emekçi kitlelere ödeyebilecek için elverişli koşullar yaratacağı, emperyalizmin ve tekeli büyük burjuvazinin istekleri yerine getirilebilecek, güçlü bir iktidar görünümü altında emperyalizmle pazarlığa oturarak dış ilişkilerdeki sorunların üstesinden gelebilecektir. Milliyetçi Cephe'nin üç yıla yaklaşan deneyimi, bu varsayımların geçerliliğini ortaya koymamıştır.

Buna şaşmamak gerekir. Sınıf mücadelesi tarihinin vardığı dersler, faşizmin iktidara tırmanma sürecinin her zaman tek yönlü işlemediğini göstermektedir. Faşist baskı ve terör politikasının, görece kısa ve uzun dönemler için yarattığı, birbirine çelişen sonuçları vardır.

Faşist baskı ve terör politikası, görece uzun dönemde, işçi ve emekçi kitlelerin gitgide daha geniş kesimlerinin sınıf mücadelesinden uzaklaştırılması, paniğe ve yitilginliğe sürüklenmesi, faşist demagojinin etkisine hazır hale getirilmesi yönünde etkiye bulunur. Faşist diktatörlük için elverişli koşulları yaratan budur. Fakat faşist terör politikası, aynı zamanda, işçi ve emekçi kitlelerin politik bakımdan en aktif kesimlerinin mücadeleciliğinin bilmesi, kitlelere önderlik edebilen politik güçlerin etkinliğinin artması, demokrasi saflarındaki kararlılık eğilimlerinin sağ uzlaşmacı eğilimlerden daha büyük bir hızla ayrışması yönünde de etkiye bulunur. Birinci yöndeki gelişmenin, karşıt yöndeki süreci, güçler dengesinde tersine bir gelişmeye yol açmayacak kadar kısa bir süre içinde yemmesi ve etkisiz hale getirmesi, faşist baskı ve terör politikasının geçerli olabilmesinin başlıca koşulludur. Aksi takdirde, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesinin kontrol altına sokabilecek başka yöntemlerin gündeme getirilmesi kaçınılmaz olur.

Milliyetçi Cephe'nin iktidardan uzaklaştırılmasında ağırlıklı rolü oynayan faktör, kuşkusuz tekeli büyük sermayenin insiyatifi olmuştur. Türkiye'de işçi sınıfı ve müteffikleri, Milliyetçi Cephe'nin yerini, bağımsızlık ve demokrasi yönünde köklü toplumsal dönüşümleri başlatılabilecek, sosyalizme giden yolları açacak bir iktidarı alınmasını sağlayabilecek örgütlülük ve mücadele düzeyine ulaşabilmiş değillerdir. Fakat bu, Milliyetçi Cephe'nin iktidardan düşürülmesinde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesinin rol oynamadığı anlamına kesinlikle gelmemelidir. Tam tersine, Milliyetçi Cephe'nin çözümlü dağılması, işçi sınıfının ve müteffiklerinin, onlara önderlik eden bilimsel sosyalist hareketin ve diğer demokratik güçlerin, Milliyetçi Cephe'nin faşist teritplerine geçit vermeyen direnişlerinin sonucu olmuştur. Tekelci büyük burjuvazinin, Milliyetçi Cephe'nin yerine yeni bir hükümet alması, aramak zorunda kalmış, Milliyetçi Cephe'nin faşizme tırmanma politikasının hedefine ulaşamaması asıl rolü oynamıştır.

Milliyetçi Cephe'nin üç yıllık iktidarı boyunca, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadele ve örgütlenmesinin durdurulmadığı; demokratik taleplere gitgide daha geniş kitleler tarafından sahip çıkıldığı; işçi ve emekçi kitlelerin öncü kesimlerinin mücadeleciliğinin arttığı; bilimsel sosyalist politik hareketin bütün engellemeleri aşarak hızla geliştiği görülmüştür. Milliyetçi Cephe'nin politikası, gerici güçlere kalıcı mevziler kazandırıp demokrasi saflarını geriye itmemiş, tersine bu iki karşıt kanat arasındaki kutuplaşmanın daha da keskinleşmesine yol açmıştır. Bir yandan ekonomik bunalım giderek daha daya-

nlmaz boyutlar almış, diğer yandan faşizme tırmanma politikasının keskinleştirdiği sınıfsal, toplumsal ve politik gelişmeler ekonomik bunalımın etkilerini daha da ağırlaştırmıştır.

5 Haziran seçimleri, toplumdaki saflar arasındaki kutuplaşmanın son derece "hassas bir denge" noktasına ulaştığını göstermiştir. Bu koşullarda tekeli büyük burjuvazi, söz konusu kutuplaşmayı yumuşatacak, ekonomik ve demokratik talepleri için mücadele eden işçi sınıfına ve emekçi kitlelere yüklenmek istenen yeni yükleri haklı gösterebilecek, toplumun temel sınıfsal güçlerinin (hem büyük burjuvazinin hem de işçi ve emekçi kitlelerin) desteğine dayalı bir görünüm arkasında dış ilişkilerdeki bunalımı çözmeye girişebileceği bir hükümet biçimini aramak zorunda kalmıştır.

Tekelci büyük sermayenin aradığı hükümet biçiminin formülü olarak, uzun süredir bir CHP-AP koalisyonundan söz edilmektedir. Bir CHP-AP koalisyonu, toplumun en geniş kesimlerinin çıkarlarının ve taleplerinin temsilcisi gibi görünebilecek, onların politik bakımdan en mücadelecili olan kesimlerini geniş yığınlardan teçrit edebilecek, sınıf mücadelesinin gelişmesini frenleyebilecektir. CHP-AP koalisyonunu savunanlar, görüşlerini bu hesaplara dayandırmaktadırlar. Ayrıca böyle bir hükümet biçimi, CHP'nin sağa kayışını daha da hızlandıracak, onun işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle olan bağlarını daha da zayıflatacak, böylece tekellerin CHP yönetimi üzerindeki kontrollerini sağlamlaştıracağıdır.

Ancak 5 Haziran seçimlerinden sonraki gelişmeler, CHP-AP koalisyonunun, özellikle AP'nin mevcut yönetim kadrosunun tutumu yüzünden bugün için olanaksız olduğunu göstermiştir. Seçimlerden sonra yeniden kurulan Milliyetçi Cephe Hükümeti, seçimlerden önce bağlanmış bunalımı daha da ağırlaştırmıştır. Tekelci sermaye bu koşullarda CHP'nin ağırlığına konulacak bir hükümet için yeşil ışık yakma yolunu seçmiştir.

Bugünkü hükümet yakışın en iyi sıfat "hassas denge" hükümetidir. Hükümet, gerici güçleri ile demokrasi güçleri arasındaki kutuplaşmanın hassas dengesi üzerine oturtulmuştur. Bu hükümette yeşil ışık yakanların ona tандıkları misyon, derinleşen kutuplaşmayı yumuşatması, politik güçler arasındaki tehlikeli gerginliği gidermesi ve ivedi ekonomik ve toplumsal sorunların çözümü için elverişli koşulları yaratmasıdır. Egemen sınıflar, yeni hükümetin karar hakkından, bu misyonunu ne ölçüde gerçekleştirebileceğini bakarak değer vermeye hesaplamaktadırlar. Bugünkü hükümetin attığı her adım, kendi geleceği ve kendisinden sonra ortaya çıkabilecek gelişmeler hakkında verilen bir karar niteliğini taşıyacaktır.

Büyük sermayenin, yeni hükümete yön verebilmek için elinde tuttuğu en önemli koz, hükümetin üzerine oturtulduğu "hassas denge"dir. Büyük sermaye, bu hassas dengeli, hükümeti, politik kutuplaşmanın bir yanı olan demokrasi saflarını gerice iten, işçi ve emekçi kitleleri acil taleplerinden vazgeçmeye zorlayan, hatta demokratik hak ve özgürlüklere yeni sınırlamalar getiren bir yöne çevirmek için kullanmayı hesaplamaktadır. Böyle bir politikanın, faşist güçler tarafından yeni saldırılar için güç toplamak, faşist teritplerle meşruluk kazandırmak için kullanılması olasılığı karşısında da hazırlıksız değildir. Tam tersine, demokrasi saflarının gerice itilmesinin ve geniş yığınların umut kırılığında uğratılmasının, faşist teritpleri için yaratabileceği elverişli ortamdan zamanı geçire yararlanmak, bugünkü hükümete yeşil ışık yakanların planları arasındadır.

İşçi sınıfı ve emekçi kitleler, tüm tutarlı demokratik güçler, emperyalizmin ve büyük sermayenin, bugünkü hükümet eliyle demokrasi saflarını dağıtmak, emekçi halkı ekonomik ve demokratik taleplerinden fedakarlığa zorlamak, bunalımın yükünü çalışan yığınların sırtına yüklemek yönündeki girişimlerine karşı son derece uyanık olacaktırlar. Söke söke elde edilmiş olan demokratik kazanımlardan ödün vererek, emekçi kitlelerin sınıf mücadelesinden caydırılmak istenmesine göz umarak, faşist tehlikenin bir adım bile uzaklaştırılabileceği mümkün değildir. Faşizm ve faşist tehlikesi, ancak, faşizmin destekçisi güçlerle her türlü uzlaşmayı reddedersek emekçi halkın demokratik mevzilerini sürekli olarak güçlendirecek, demokrasi saflarının geniş ve ilkelere üzerindeki birliğini koruyup sağlamlaştırarak geriletebiliriz. Böylesi bir mücadele, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, tutarlı bağımsızlık ve demokrasi safları ile uzlaşmacılık arasında hiçbir bulanıklığa hoşgörü göstermesizin, uzlaşmacılığı saf dışı bırakmaktan çekinmesizin sürdürülecektir.

Bunun ne anlama geldiğini kavramak- ta güçlük çekmedi Eyüboğlu. Genel Sekreterlik koşturduğu altından çekilme iste- niyordu. Buna karşın, bir hamle yapma- yı ihmal etmedi:

- Pekli öyleyse beyfendi, ben partide- ki görevimde kalayım.

O zaman Ecevit, Eyüboğlu ve Topuz için hükümi okumakta geldikmedi:

- Ben sizleri hükümette yanımda gör- mek istiyorum...

Eyüboğlu-Topuz klığı, en güçlü ol- duklarını sandıkları bir noktada iskem- lenin altlarından kaydığını ve boşlukta "aldıklarını" anladılar...

Turan Güneş değiş- "maliyetir- laba sonra öğrenecek"

Ecevit ne yapmak istiyordu?

Bu sorunun yanıtı son derece basitti: CHP yönetimi üzerinde son yıllarda biriken kararları Eyüboğlu-Topuz ikilisinin üstüne vurup, düze çekmeyi deniyordu. Hükümetin kurulmasından önce yapsa çok erken olurdu. Yarım da, çok geç o- labilirdi. Tam sırası, operasyon içinde operasyon yapmaktı...

Diğerlerine gelince.

Hasan Esat Işık, öteden beri Genel Sekreter Yardımcılığını terketmişti. Mil- li Savunma Bakanlığını. Bahir Ersoy hiç sorun değildi.

Geçtiye kalıyordu Turan Güneş. Ecevit onun için de bir oldu-bitti düşünüy- ördü. Güneş'in günündeki Dişçileri Ba- kanlığına Gündüz Okçun'ı oaktan yerleş- ti. Güneş, Adalet Bakanı yapılabilecekti. Ve doğrusu bu ya, kendisine de sorma- yacaktı. Aynı oldu-bitti'yi parti içinde muhalefet kanadı liderliğini oynayan Deniz Baykal için de uygulayacaktı. Hem de nasıf? Ticaret Bakanlığını ikiye bölecek. İç Ticaret Bakanlığını Mehmet Can Dış Ticaret Bakanlığını da Deniz Baykal getirilecekti. Baykal Dış Ticaret Bakanlığında kurumaya terkedilecekti. Dış Ticaret Bakanlığı Koç'a Sabancı' ya kota, kontenjan hazırlayacağına göre, Baykal bu işe memur edilecekti. Edile- cekti ki, bir gün kalkıp "sol"dan dem vurmasını...

LISTE DEĞİŞİYOR

Nitekim liste bu yaklaşımla hazırlan- dı. Geçtiğimiz haftanın Perşembe sabahı saat 10'da Cumhurbaşkanlığına çıkan CHP Genel Başkanı İhtiyatı da elinden bırakmadı. Cumhurbaşkanına ya yeni ku- rulan bakanlıklara itiraz ederse?... Köşk- te daha başka bir şey oldu. Cumhurbaş- kanı Ticaret Bakanlığının ikiye bölün- medine itiraz etmekle kalmıyor, o sabah gazetelerde okuduğu haberteni de Ecevit'ten soruyordu. Bazi CHP'li bakanla- rın, hükümette görev almak istedikleri- ne ilişkin haberler geliyordu. Turan Gü- neş ve Deniz Baykal'dı bunlar...

Korutürk'ün bu uyarısı üzerine Ece- vit, "Bakanlık görevi verilen görüşmek

olanağı bulamadığı" arkadaşlarıyla gö- riştükten sonra saat 12'de tekrar çıkac- tı köşke. Ecevit bundan sonra Millet Meclisindeki çalışma odasına geldi Gü- neş ve Baykal ile görüştü. Güneş kesin-likle Genel Yönetim Kurulu üyeliğini bı- rakmak istemiyordu. Baykal da "olursa Enerji Tabii Kaynaklar bakanlığı olsun" diyordu...

Ecevit bunun üzerine listesinde ufak bir değişiklik yaptı. Adalet Bakanlığına Mehmet Can'ı getirmiş, Baykal'a istediği- ni vermiş, Genel Yönetim Kurulu üyesi Yüksel Çakmur'u da Gençlik ve Spor Bakanı yapmıştı...

Hükümet sorunu bitmişti. Ama bu ada gelişecek parti içindeki sorunlar lı.

NEREYE KAYDI?

Genel Sekreterlik, iki Genel Sekreter yardımcılığı ve iki adet de Genel Yöne- tim Kurulu üyeliği boşalmıştı. Buralara "ner" gelecekti? Ecevit'in görmek iste- diği Genel Sekreter Mustafa Üstündağ' ı. Üstündağ bu yılın sonuna doğru ya-acak CHP kurultayına kadar bu işi "acak en uygun isimdi. Üstündağ'ın lı Eğitim Bakanlığına, bağımsızlar raz fazla solcu" diye itiraz etmişler- Ecevit kadar Üstündağ'da danımı- ları bağımsızlar. Ama Üstündağ'ın k- undaki bu imaj Ecevit için bir hayli şylik sağlıyordu. Bilmenlerce "bi- fazla solcu" olarak tanınan Mustafa indağ'ın genel sekreterliğine getirerek, "oğlu"dan "daha solcu" bir yönetim ntisi önemliydi. İlerici kamuoyu ve "öğütü, yarın-öbürün hükümet gramını görür, hükümet icraatlarına ar da, "CHP sağa kaydı" derse, bu- bir "zorunluluk" olduğu anlatılabil- di, "ama" diye eklenen şunlar söy- ebilmeliydi:

- Ama CHP yönetimi öncekine oran- la daha sola kaydı...

BİR RENKSİZ "SOLCU"

Biraz tutarlı demokrat herhangi bir CHP'linin bile "düş seni, iç ben yakar" örneği "sol" cülüğünü bildiği Üstündağ, adı ve sanı üzerindeki ikili-üçlü-dörtlü özellikleriyle tam Genel Sekreterlik ma- kamının dolduracak yapıda bir isimdi. Bugüne kadar işbirliği yapmadığı kılık yoktu ve dahası her kılığı penceleden at- larak terketmişti. Bir önceki kurultay- da hem beyaz hem kırmızı pusulalara adını yazdırmış, ne bezay ne de kırmızı olmamayı becermişti. Bir zamanlar Kam- lık Kırıklığı'nun Genel Sekreter yar- dımcılığını yapmış, Deniz Baykal'larla ortak iş, tutmuş ama sonuçta "Üstün- dağ" olarak kalmamıştı. Partisinin içinde "sağcı" bağımsızlar dahil kamuoyunda "solcu" diye isim yapmıştı.

Böylesine bir Genel Sekreteri Ecevit gökte ararken yerde buluyordu...

DiĞER KOMBİNEZONLAR

Genel Sekreter Yardımcılıkları soru- nuna gelince: Ecevit, kurultaya kadar burayı bir denge alanı halinde tutmayı hedefliyordu. Deniz Baykal'ın arkadaşı Erol Çevikçe olabildiirdi.

Yeni oluşan bir grubun önde gelen isimlerinden Tarhan Erdem olabildiirdi. Eyüboğlu'na yakınlığıyla bilinen Erol Tuncer, üçüncü genel sekreter yardımcısı olabildiirdi. Gençye seçilmeye milletvekil- liğini kaybeden ve son operasyonla bir- likte genel sekreter yardımcılığında is- tifa ettiği bildirilen İsmail Hakkı Birler' den boşalan yere de. Süleyman Genç'e yakınlığıyla bilinen İzzet Milletvekili Kaya Bengiş getirilebilirdi...

Böylece CHP içindeki mevcut "fıkri" cümlatılarına yönetimde demokratik bir temsil hakkı verilebilirdi. dört genel sek- reter yardımcılığının "kardeşçe" payla- şılmasıyla... Gençye iki boş genel yone- tim kurulu üyeliği kalıyordu ki, Süley- man Genç ekibi adına, kendilerinden iki kişinin sözüne almıştı...

MHP mi yumuşuyor CHP mi körleşiyor?

Bugün Türkiye'de bir noktanın çok açık bir biçimde kavranması gereki- yor. Faşizme karşı mücadele ve bu mücadelede tutarlılık demek, faşist harek- tin bol bol reklamını yapmak demek değil. Oysa son zamanlarda bir moda çaktı. Gerçekleri tahrif ederek "MHP'nin her seçimden ne kadar karlı çıktığı- nı, ne kadar ilerlediğini" söylemek, ilericiği sayılıyor. Faşizme karşı ve de- mokrat olmanın bir gereği sayılıyor. Sermayenin basm organlarının yansısa CHP'li parlamenterlerin de bu modaya kapıldıkları, daha da ötesi MHP'nün "büyümesinden" çok önemli politik sonuçlar çıkardıkları göüliyor.

CHP milletvekillerinden Tarhan Erdem, yerel seçimlerden sonra, sonu- çları değerlendiren bir araştırma yaptı. Araştırma Milliyet Gazetesinde yaym- landı. Araştırmanın MHP'ye ilişkin bölümünde aynen şunlar söyleniyor:

"Ancak bugünkü Türkiye yapısında, MHP demokratik ve tutarlı kaldı. Bu yöndeki oyları bugün olduğu gibi, kendisine toplayabildiği sürece oylarını yüzde 8'e kadar çıkarması beklenmelidir."

Böylece faşizme karşı mücadelenin CHP'ce bir yorumu ortaya çıktı: MHP büyüyor. Daha da büyüyebilir. Ama bunun için "demokratik" kalması gerekiyor. Kalırsa büyür, büyürse bu kendi çıkarına olur. O halde "demokratik kalmak" MHP'nin kendil çıkarır.

CHP'nün üstün kurmayları, faşizme karşı mücadelenin yolunu da böyle- ce bulmuş oluyorlar. MHP'yi ikna ederek "demokratik kalmaması" sağlayacak- lar. MHP demokratik kaldıkça büyüyecek, büyüdükçe demokratik kalacak, böylece de Türkiye faşizm tehlikesinden kurtulmuş olacak.

Bu çok özgün değerlendirme yalnızca Tarhan Erdem'e özgü değil. Yan- kı Dergisi Türkiye'nin adamı seçerek reklamlaştı kendil ölçülerinde kaldı- kında bulundu. Derginin iç sayfalarında başka katkılar da yer alıyor. CHP iz- mir milletvekili Ahmet Taner Kışlalı "MHP büyüdükçe yumuşuyor" diyor. Kışlalı'nın görüşlerinin bir bölümü şöyle:

"Şiddet umutsuzluktan doğar. Oysa şimdi MHP, barışçı yöntemlerle de etkin olabileceği bir düzeye ulaşmıştır. Yitirecek birşeyi olmayanlar korkmaz- lar. Oysa demokratik rejim sonra ererse MHP'nin de artık yitireceği çok şey vardır. Daha da önemlisi MHP için giderek AP'nin yerini alması olasılığı belir- miştir. Türkiye ve arkadaşlarının AP'nin tabanını kendilerine çektikleri ölçide şiddet karşı çıkılmaları ve "liberal sağ" bir ideolojeye kaymaları olanaklıdır."

Böylece MHP'nün klasik taktiklerinin, faşizme karşı körlüğe tarizhel ve sınıfsal olarak en başta oben alanların üzerinde etkili olduğu göüliyor. Belki de böylesi tahillilerin sonucunda yeni bir taktik daha ortaya çıkar: Faşizme karşı olanların, oylarını MHP'ye vermeleri. Öyle ya, MHP'nün oyları ne kadar artarsa parti o kadar büyüyecek. Ne kadar büyürse o kadar yumuşayacak. Ne kadar yumuşarsa, şiddet, tiranma ve faşizm tehlikesi de o kadar azalacak.

GELECEĞİN AYNASI

Bu arada CHP çevrelerinde sıkça so- rulan bir soru vardı: Acaba Altan Öymen ile Hayrettin Uysal'a niçin bakanlık verilmişti?

Gonüdüğü kadanyla Ecevit, Öymen ve Uysal'a, bir süre Meclis Grup başkan-

vekilliği görevlerinde tutmak, oakanı- ğın olası yıpratılmasından korumak iste- mişti. Çünkü Öymen ve Uysal'ı yakın bir gelecekte çok daha önemli görevler bekliyordu. Öymen ve Uysal'ı bekleyen görevler Kurultayda belirginleşecekti...

Hükümet sorunuyla birlikte CHP yö- netimindeki yeni düzenlemelerin çerçe- ve ve hedefleri özette buydu...

CHP, hükümet elbisesiyle daha da a- çığa çıkacak sağa çekilişini, bugüne ka- dar kendi içinde ipleği pazara çıkan "sağ" görünüşü yer değiştirecek, bu kez kendi içinde "sol" görünme takdiği- ne ağırlık verecektir. Kitlelerin olası "umut" kırıklığı, içteki sol ilizyonla tamir edilmeye çalışılacaktır. Ve o za- man da piyasaya şu neşriyat sürülecektir:

- Tek başımızda İktidara gelsek... Yarının bugünden belli olan en açık yanı budur.

TAKSİTLİ TEKELLEŞME

Uzun süren bir hazırlık sonuçlandırıldı. 1970 yılında Merkez Bankası'ndan hazırlanması istenilen bir tebliğ, sonunda 4 Ocak 1978 günü Resmî Gazete'nin 16159 sayılı nüshasının 40-43. sayfalarında yayınlanarak yürürlüğe girdi. Topu topu dört sayfa tutan ve iki sayfası da çizelgelerden oluşan tebliğ, taksitli satışlar hakkında.

Bundan sonra, dayanıklı tüketim mallarının satışında uygulanmakta bulunan taksit yöntemi, Merkez Bankasının denetiminde yürütülecek. Taksitli satışlar, fiyatları bir defata, toptan ödenemeyecek kadar yüksek olan dayanıklı tüketim mallarının satışlarını desteklemek amacıyla güdüyor. Dayanıklı tüketim malları arasında ise, bugün üretimleri büyük çapta montaj yoluyla yürütülen ürünler var. Yani, temelde madeni eşya sanayicilerinin ürünleri.

TAKSİTLİ SATIŞLAR KISITLANIYOR MU?

Yasal bir düzenleme, bir biçimde madeni eşya sanayicilerinin ürünlerini ilgilendiyorsa, getirilen düzenlemenin bu grubun çıkarlarını hangi yoldan gözetildiğini araştırmak gerekir. Bunun için, önce, kısaca getirilen düzenlemeye göz atmak gerekiyor. Taksitli satışlar tebliği, en fazla depozitoyu yüzde 20 ile, en uzun vadeyi 2 yıl ile ve en yüksek faiz oranını yüzde 20 ile sınırlıyor. Bu durum, bugünkü uygulama göz önüne getirildiğinde bir hayli kısıtlayıcı. Yani, tüketiciyi dayanıklı mal almaya şevketmekten çok, düşünmeye zorlayıcı.

Bazı büyük gazeteler tarafından yürütülmekte olan taksitli otomobil satışlarında bekleme süresi 2 yıl çok aşılıyor. Bazılarında 5 yıla kadar bile varıyor. Gene, bazı mağazaların diğer dayanıklı tüketim malları satışlarında uyguladıkları faiz oranı yeni düzenlemeye getirilenin çok üstünde; bazı durumlarda birkaç katına ulaşıyor. Çoğu kez ise, büyük gazetelerin girişimlerinde görüldüğü gibi depozito yüzde 33'e kadar ulaşıyor. Dolayısıyla, bundan sonra taksitli alış-veriş yapmak daha az özendirilip yapılmış oluyor.

Bu arada, tük baktışta, alınan önlemlerin bir yandan tüketimi kısıtı, diğer yandan ise dayanıklı tüketim mali gene de satın alacak olan tüketiciyi koruyucu bir görünüm ortaya çıkıyor. Tebliği, yalnızca kendil başına alıp, ne amaç güttüğünü görmeye çalışmak bu bakımdan yanıltıcı sonuçlar veriyor. Türkiye burjuvazisi neden tüketimin, hele montaja dayalı dayanıklı tüketim mallarının satışlarını kısıtlamasını istesin? Bu birşey değil; neden tüketiciyi korumak istesin? Dolayısıyla, tebliği bu kadarıyla ele almak yeterli değil. Asıl yönelmek istediği sonucu, yukarıda kısaca değinilen, tebliğin tarihçesine bakarak görmek olanağı var.

BİR TEBLİĞİN GEÇMİŞİ

Taksitli satış piyasasını düzenlemek için Merkez Bankası'na görev daha 1970 yılında verilmiş. Dört aylık ve iki üç temel kabul dayanan bir tebliğ bir gecede hazırlanabilir. Büyük araştırmalar gerektirmiyor. Zaten, tebliğ okunduğunda da böyle bir araştırma yapılmadığı ortaya çıkıyor. Yapılan, belirli malları ayrılanmakta ve karşılımları belirli vadede ve ay olarak vadeleri koymaktan başka birşey değil. 1970'ten beri gelip geçmiş bir dizi hükümet sırasında da bu konu üzerinde özenle çalışılmış. Özen, yapılan çalışmanın kapsamından kaynaklanmıyor. Belli zamanın geçmesini beklemek kaygısızdır.

Belli zamanın geçmesi ise, büyük burjuvazi için gerekli. Merkez Bankası'na

TAKSİTLİ SATIŞLAR TEBLİĞİ EN YÜKSEK FAİZ ORANINI YÜZDE 20 OLARAK SINIRLARKEN, İSTER İSTEMEZ HANGİ KREDİ KAYNAKLARININ YARATILMASINI DAYATIYOR.

zrlüğünü tamamlarken büyük burjuvazi de belli bir hazırlıktan geçti. Son yıllarda, Türkiye tekelci burjuvazisinin gelişmesi nıcel olarak olduğu kadar nitel olarak da bir aşamadan geçti. Bundan bir ziri de sanayi sermayesiyle ticaret sermayesinin bütünleşmesi oldu. Daha başka bir deyişle, büyük sanayiciler hem kendili dağıtım şebekelerini kurdular hem de mevcut dağıtım kuruluşlarını ele geçirdiler.

Bugün artık, her büyük sanayi kuruluşunun bir de dağıtım şirketi var. Hem de toptancısından perakendecisine kadar. Belli büyük mağazalar da pazarladıkları malların belirli bir bölümünü kendileri üretiyorlar. Ticaret sektörüne giren kârları sanayinin kârından ayrılmak düşünülmez. Büyük burjuvazi, bu hazırlığı son MC'nin son demlerinde tamamladı. Hazırlığın tamamlanmış olduğu kamuoyuna geçtiğinin yılın Eylülünde duyuruldu. 2. MC, 9 Eylül 1977 günü 7/13931 sayılı bir karar ile 'Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki' 24. kararını aldı.

Daha önceden Merkez Bankası'na tebliğin hazırlanması konusunda görev verilmişti. 24 sayılı karar ile tebliğin ya-

yrılanmasını ve taksitli satışların Merkez Bankası'na denetlenmesine başlanmasını istendi. Merkez Bankası da tebliği, yazının başında belirtildiği gibi bu yılın başında yayınladı. Tebliğ, belli oranları ve süreleri sınırlanmış olarak, taksitli satış yapan mağazaların ummaları gereken bir dizi de kırtasiye yöntemleri getirdi. Bütün bu gelişmelerden küçük tüccar rahatsız olacaktır. Bunu açık. Denilebilir ki, yeni düzenleme tüm dağıtım şirketlerini de olumsuz yönde etkileyecektir. Bağimsız dağıtım şirketlerini olumsuz etkileyeceği konusunda bir tereddüt olmasa gerekir. Zaten, istenilen de bu.

STOKLARIN VE RAKİPLERİN TOKENMESİ

Öte yandan, kendi dağıtım şebekelerini kurmuş bulunan burjuvazi montaj sanayicilerinin ise ellerinde biriktirmiş bulunan stoklarını tüketmeye kadar zaten bir sorunları yok. Madeni eşya sanayicileri, ellerindeki stokları tüketmek için ne yapacaklarını bilemiyorlar. Çoğu üretim kısıtlamasına gitti. Renault bunlardan yalnız bir. Bazıları lokavut uyguluyorlar.

Diğer birçoğu başka olanaqlardan yararlanıyorlar. Hepsi editör ki, biriktirmiş stokların tüketilmesi daha bir zaman alır; hiç değilse bu yılın ortalarına bulur. Hanginin elinde ne kadar stok bulunduğuna kesin olarak söylemek olanağı yok. Bu yönü ayrıntı.

Yalnız, hesabın, mevcut stoklara dayandırıldığı ve tebliğin, yayımlandığı günün seçilişi, yeni düzenlemenin ömrü konusunda bir fikir verebilir. Büyük burjuvazi, bir yandan elindeki stokları dağıtım şirketleri aracılığıyla, yeni düzenleme çerçevesinde yavaş da olan tüketirken, aynı zamanda bağimsız dağıtım da tüketecek. Yeni tebliğin yürürlüğü alırsınca, bağimsız dağıtım şirketleri, yeniden üretime başlanmasa, bağimsız dağıtım şirketleri ile uyum içinde yürütülebilir, ticaret sektörünün artık büyük çapta ele geçirmiş ve rakiplerle mücadeleli bulunan büyük burjuvazi, bu kez de Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında yeniden 'milyetçi' duygulara kapılabilir.

Kısaca, bu tebliğin belirli bir süre sonra bir yenisiyle değiştirilmesi beklenmeli. Bunun işaretleri, yayınlanan tebliğin daha en başında verilmiş. Tebliğin tam adı: 'Taksitli Satışlar Tebliği: Sayı, 1' İkincisi için 'hazırlıkların' yürütülmeğe başladığından kuşku duyulmamalı.

BİR DİĞER BOYUT

Konu, yalnızca burjuvazinin çeşitli katmanları arasında bir hemphaşma olarak da ele alınmaz. Tekelleşmenin ulaşacağı boyutlar ve bunun geniş emekçi kitleler için ne anlam taşıdığıın üstünde, konuyla eşanlımlı diğer bir gelişmeden de söz etmek gerekiyor. 'Tüketimin korunması' için bir yanı. Buna başta değinildi (!) Yaklaşık aynı günlerde, 29 Aralık 1977 tarihli gazeteler 2. MC'nin Sosyal Güvenlik Bakan'ının bir açıklamasını verdiler. MEYAK ve İYAK yasası tasarıları hazırlanmış... MEYAK'ın anlam ve amaçları üzerinde uzun söz gereklilik yok. Burjuvazi, o buluşundan pek hoşlanmaz olacak ki, iyi işlere kadar uzatmak istediğinde; İYAK yoluyla. Bu 'yadımlaşma kurumlarında' toplananlardan bugüne kadar fonların sahiplerinin yararlandığı görülmüştü. Fonları kullananlar sermayedarlar. Fakat, kapamın genişletilmesi gerekiyor. Çünkü, taksitli satışlar tebliği en yüksek faiz oranını yüzde 20 olarak sınırlarken, ister istemez, ucuz kredi kaynaklarının yaratılmasını dayatıyor.

Her ne kadar, taksitli satışlar için güdü azalacaksa da, tebliğin yürürlükte olduğu süre boyunca gene de taksitli satışlar yapılacak. Taksitli satış yapan tüccarın, satışlarını finans etmede gerekiyor. Bunun için de kredi gerekir. Bugün, Türkiye'de yüzde 20 faizli kredi bulabilmek olanaksız. Bulunan kredinin, hatta yüzde 20'den de düşük olması gerekir ki, tüccara da birşey kalsın. Bu kadar ucuz krediyi bankalar ve diğer kurumlar vermeyeceğine göre, yeni ucuz kredi kuruluşlarına gerek duyuyor. MEYAK ve İYAK yoluyla genişletirimi, bu bakımdan taksitli satışlardaki yeni düzenlemeye eşanlımlı olmak zorunda.

MEYAK ve İYAK tasarıları henüz Başbakanlık'ta. Merkez Bankası tebliği de mutlak birşey değil. Her ikisi de değiştirilebilir. Değiştirilmeden gelen birçok yasal düzenlemeden yalnızca ikisi. Değiştirilmezler için, yalnızca iyi niyet yeterli değil; kararlılık istediği doğur. Ama, en başta gerekli yorumu yapabilmek için ise uzun boylu çabaya gerek yok. Türkiye burjuvazisinin tekelleşme yolunda katıldığı aşamaları görebilmek yeterli.

"SOL SOSYAL DEMOKRASİ" VE GERİSİ

Meth ÇULHAOĞLU

Işık, yürüyenerin önünü aydınlatır. Yürüyen herkesin önünü aydınlatır. Ancak yürüyen herkese yararı ve katkılı olabilir mi? Bunu söylemek güç. Çünkü ışığın katkısı da yürümek üzere seçilen yola bağlı. Yanlış yolda seçilen elinde, ışık, yalnızca, yanlış yolda "ileri" adınımların atılmasına katkıda bulunabilir.

YOZLAŞAN KAVRAMLAR

Bilimsel sosyalist öğretinin getirdiği kavramları ve tanımlamaları da bu açıdan değerlendirmek gerekiyor. Bunlar, yılların bilgi ve deney birikiminin ürünü. Bu yanlışları ile ilerleyenlerin yaratacaıkları birer ışık niteliğini taşıyorlar. Ama yalnızca doğru yolda ilerleyenler. Çünkü baştan yanlış yolu seçenlere, dönmekte ısrar edenlere, bilimsel sosyalist kavram ve tanımlamaları hiçbir yararı olmaz. Bir kere, kullanımlarını bilemezler. Yine de kullanmaya çalışırlar. Çalıştıkça da yanlış yolda, bir rüya ve hayal aleminde "çok ileri" adımlar atarlar. Sonuçta, bilimsel kavramlar ve tanımlamalar böylelerinin elinde giderek birer fetiş, birer kalıp ve nihayet birer mazet aracı haline gelirler.

Türkiye'de kavram ve tanımlamaların böylelerinin elinde ne hale getirildiğini ibretle gözlemek gerekiyor. Önce çok bilinen bir örnek: Örgütlü sosyalist hareket, demokratik güçlerin birliği ilkesini hayata geçirme uğraşında. Bu uğraşta ileri adımlar atmaya çalışıyor. Bir de yanlış yolda olanlar var. Bunlar her Allahın günü "demokratik güçlerin birliği" zorunluluğundan söz ediyorlar. Pekli, sonuç ne oluyor? "Demokratik güçlerin birliği", böylelerinin elinde, müslümanların dillerinden düşmediği ama anlam ve içeriğini pek az kimsenin bildiği Arapça ayetlere benziyor giderek.

Özellikle son günlerde bir yeni örnek daha çıktı: Bir ayırım. Ayırım "sağ sosyal demokrasi ile sol sosyal demokrasi" arasında. Bir zincire yeni bir halka daha eklendi. Türkiye'de sosyalist hareketin taşıdığı boyunca birbirini izleyen "sol mülki kurtuluşçular", "sol DP'çiler", "sol 27 Mayısçılar" ve "Sol Kemalistler" zincirine bir de "sol sosyal demokrasi" tahhilleri eklendi.

YANLIŞ NEREDE?

Burada önemli bir noktayı vurgulamak gerekiyor: Hiç kuşkusuz yanlış, "sağ-sol" ayırımının yapılmasında değil. İşçi sınıfı hareketinin dışında yer alan belirli siyasal akımlar için "sağ-sol" ayırımının yapılması hem genel hem de pratik bir zorunluluktan kaynaklanıyor. Yanlış, burada değil. Yanlış, bu ayırımın subjektif bir biçimde, bağımsız birer değişken olarak söz konusu akımların kendi içlerinde yapılmasında yatıyor. Belirleyici unsur olarak örgütlü sosyalist hareketin eksen alınmasından kaynaklanıyor. Dün sosyalizm adına yola çıkanlar zaman zaman bu yanlışta düştüler. Bugün de düşmekte olanlar var. Önce bunun nedenleri üzerinde durulmalı.

Sapmalar, hiçbir zaman sosyalizmi reddetmezler. Hep sosyalizm adına yola çıkarlar, herşeyi sosyalizm adına yaparlar. Bunların bilimsel sosyalizmden, gerçek sosyalizmden sapma uzaklıklarını belirleyen temel bir ölçüt var. Tüm politik hatalar, tüm yanlış girişimler buradan kaynaklanıyor: Bu, devrimci diyalektik kavramı düzeyi. Devrimci diyalektik kavramımadıkça, sosyalizm nesnel bir çıkarımlardan çıkar. Nesnellüğün yitimi, keyfîlik ve subjektivizm alır. Devrimci diyalektik temel dayanaklarından biri ise genel ile özelerarasındaki ilişki. Özellikle şöyle: Genel, hiçbir zaman

kendi başına somut değildir. Genel, kendi başına "doğru" olabilir, ama somut olmaz. Ancak özele birlikte somutlaşabilir. Dolayısıyla özel ve somut gerçekler olmadan, bunlardan bağımsız genel doğrular olmaz. Politik hareketin içinde, olmaz.

GENEL DOĞRULAR VE POLİTİK GERÇEKLER

"Sağ ve sol sosyal demokrasi" gibi "sağlı solu" diğer ayırımların da genel bir geçerlilik taşıdıklarından kuşku yok. Ancak, genel doğrular ancak somut pratikle bütünleşebildikleri ölçüde politik birer gerçeklik haline gelebilirler. Daha da ötesi ancak bu koşulla yürünecek yola aydınlatacak birer ışık niteliğini kavuşabilirler.

Burada oturup düşünmek gerekiyor: Türkiye'de sosyalist hareketin tarihi boyunca yapılagelen "sağ-sol" ayırımları hangi temele oturtuldu? Çeşitli politik akımların hangi ölçüğe göre "sağ" ya da "sol" yanları oldu? Yanlıgılar, bu ölçütün iyi belirlenmemesinden kaynaklanıyor. Daha açığı şöyle: Sağ sol ayırımı, çoğu kez örgütlü sosyalist hareketin kendisine ve onun politik hedeflerine göre yapılmadı. Ayırım, tek nesnel ölçüt olan örgütlü sosyalist hareket açısından ele alınmadı. Kişilerin ve akımların subjektif görüşlerine ve tercihlerine göre yapıldı. Pratik sonuçlar ortada: "Sol" bürokratlar işçi sınıfının örgütlü mücadelesi söz konusu olduğunda "solculuklarını" unuttuversiler. Politik örgüte karşı cephe almakta, diğer gruplardan geri kalmadılar. "Sol" Kemalistlerin en iyilerinde de "yapılacaksa biz yaparız, işçi sınıfına ne oluyor, işçilerin siyasal örgütlenmesine ne oluyor" dediler durdular. Elilerine fırsat geçtiğinde ise, örgütlü hareketi bastırma da kimseden geri kalmadılar.

AYIRIM, İDEOLOJİYE GÖRE OLMAZ. İŞÇİ SINIFININ POLİTİK HAREKETİNE VE ONUN O DÖNEMKİ HEDEFLERİNE GÖRE OLUR. ONA GÖRE DEĞİŞİR. KİŞİLER YA DA SİYASAL AKIMLAR, ÖRGÜTLÜ HAREKETE BAKIŞ AÇILARINA GÖRE "SAĞ" YA DA "SOL" OLURLAR. ÇAĞIMIZDA, ÖZELİLE GÜNÜMÜZDE, İŞÇİ SINIFI HAREKETİNİ ÖLÇÜT ALMAYAN BİR "İLERİCİLİĞİN" YA DA "SOLCULUĞUN" OLAMAYACAĞINI UNUTMAMAK GEREKİYOR.

SR'LARIN "SAĞI" VE "SOLU"

Bir de geçmişten, devrim Rusya'sından bir örnek. 1917 Devriminde "sol" Sosyalist Devrimciler (SR'lar) var. Bir de "sağ" SR'lar. Bunlar anılarından "sol" ya da "sağ" SR'lar olarak mı doğdular? "Sağ" ya da "sol" SR yetişiren ayrı okulları mı güttüler? Kişisel görüşleri ve politik formasyonları mı onları "sağ" ya da "sol" SR yaptı?

Gerçekçe bunların hiçbirini değil. Gerçekçe çok daha basit. Temel unsur şu: 1917 Devrimi ile birlikte Bolşeviklerden tüm toprakların kamulaştırılması önerisi geldi. SR'ların önemli bir bölümü buna karşı çıktı. Bazı SR'lar ise, bilimsel sosyalizmden çok uzak olmakla birlikte, kamulaştırma konusunda Bolşeviklerin yanında yer aldılar. Onun için "sol SR" oldular. Bu süre içinde "sol SR" olarak kaldılar. Tarafında sosyalist üretimin yerleştirilmesini hedefleyen daha sonraki önerilere ise karşı çıktılar. O zaman "sol" etiketleri de kalmadı. Rusya'nın o günkü koşullarında "sağ-sol" ayırımı böyle ortaya çıktı. Turmusol kağıtı, ayırımın odak noktası hep Bolşevik parti ile olan ilişkiler oldu. Bu "izafiyet" o gün de, bugün de "sağ-sol" ayırımının eksenini oluşturuyor.

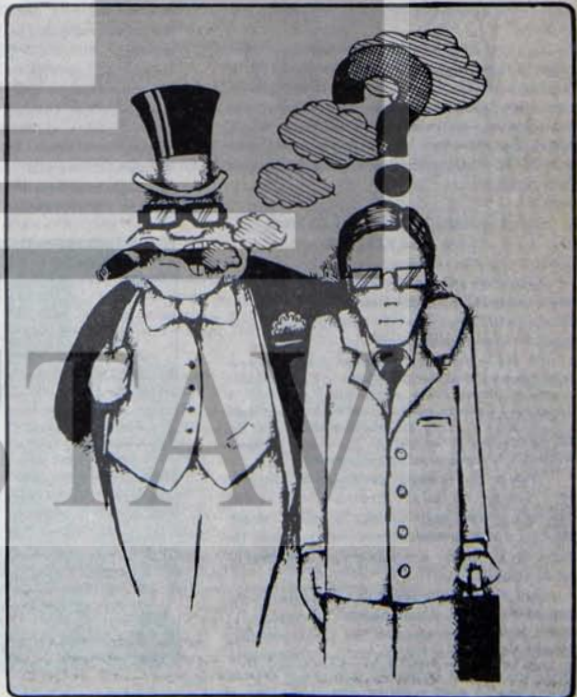
Ayırım, ideolojiye göre olmaz. İşçi sınıfının politik hareketine ve onun o dönemin hedeflerine göre olur. Ona göre değişir. Kişiler ya da siyasal akımlar, örgütlü harekete bakış açlarına göre "sağ" ya da "sol" olurur. Türkiye'nin pratiğinde olduğu gibi. 27 Mayıs'tan sonra sözde planlılığı, reformları, "sos-

yal-adalet"li savunun, ama işçi sınıfının politik hareketini hedef alan her girişime çanak tutan kişiler "sol bürokratlar" mı? Sözde yine reformlar adına ortaya çıkıp işçi sınıfı hareketine emniyet müdürü gözü ile bakanlar "sol Kemalist" mi? Çağımızda, özellikle günümüzde, işçi sınıfı hareketini ölçüt almayan bir "ilericiliğin" ya da "solculuğun" olmayacağı unutmamak gerekiyor.

OYUNA GELMEMEK

Türkiye'de bundan sonra sahneye sürülebilecek oyunlar karşısında uyanık olmak açısından da büyük önem taşıyan bazı noktalar var. Özellikle şöyle: Sol sosyal demokrasi iyi bir şey. Ama önce politik hareket olacak. Politik hareketin gücünü artırması esas olacak. "Sol sosyal demokrasi"nin tavı, bununla birlikte gözlenecek. Bununla birlikte netleşecek. Kimin "sol" olduğu konusunda ölçüt, hareketin kendisi olacak. Politik hareket olmayanlar, hiçbir zaman da olamayacak olanlar var. "Sağ-sol sosyal demokrasi" ilkesi böylelerini çok yanlış yerlere sürükler. Politik hareket olmadıkları için, sorumluluk da taşımazlar. Sorumlulukları olmadığı için, "sol sosyal demokrasi" adına çevrilecek ve temelde işçi sınıfının politik hareketini barınmaya yönelik alcengiz oyunlarına alet olurlar.

Bilimsel kavramlar, doğru yolda olanları hedefler. Yanlış yolda olanları ve bu yoldan dönmekte ısrar edenleri ise tasfiyeciliğin batağına sürükler. Başka bir yol yok.

MC'NİN ÇÖKÜŞÜ FAŞİST TEHLİKENİN SONU DEĞİLDİR

"Hükümetin sonuna
konuştu İnan bir anlaşıp içinde olduklarını belirttiler...
ruv, elerini salarken görüldü... (Saldan) Enver Akova, H.
Bağımsızlar Ecevit'e hayran...
77 "Ölmeden önce
Sayın Ecevit'i
mutlaka tanıyın"
Rise Bağımsız Milletve
kili Tuncay Mat...
Bödet, AP
İnce...

Evet, sonunda MC gerçekten gitti. Belki de, bir daha gelmemek üzere gitti. Oç yıla yakın bir süredir halka, ondan yana mücadele verenlere kan kusturan bir iktidarın gidisi hiç kuşkusuz mutluluk verici bir olay. Sevinilecek bir olay. Pekî ama, ya sonrası?

Önemli olan da sonrası. Sonrası için gerçekçiler var, aşırı iyimşerler var. İleri bir gazetenin çok ileri ci bir yazarı yazıyorlarında. MC'nin gidişini şu sözlerle kutuyor:

"MC hükümetinde sirgeleşen faşizm ağır bir darbe yemiş ve çökmüştür. Yeni hükümet, aydınlık günlerin habercisidir." (Orhan Apaydın, Faşizmin Çöküşü, Cumhuriyet, 5 Ocak)

Küçük burjuvazi, umutsuzluğa ne kadar kolay kapılanıverirse, boş umutlara ve sınıvına de o denli kolay abone oluvarıyor. Öyle ya, bir partiden 10 kişi ayrılınca faşizm de hemen çöküverdi...

Önemli olanın bundan sonrası olduğuna değindik. MC'nin çöküşünden sonra ortaya çıkanlar tezgah, kargaşa ve toz duman arasında büyük sermayenin ipeni elinde tuttuğunu, daha uzun dönemde hangi için bazı ara hedeflere ulaştığını gösteriyor ne yazık ki. Gerçekten de oyunun inisiyatifi şu anda büyük burjuvazinin elindedir. Demokratik toplumsal muhalefet karşısında iyiden iyiye yıpranan MC'nin çöküşü haline ne yapacağını, kısa ve uzun dönemde hangi atılara oynayacağını büyük sermaye iyiden iyiye planlamış ve vaktin geldiğini anlayınca uygulamaya geçmiştir.

Kimilerinin MC'nin düşürülmesi hedefinin hemen ardına sormusuzca ve bilinçsizce ekledikleri "halktan yana iktidar", "ileri demokratik düzen" gibi hedeflerin ne kadar havada olduğunu yaşanan olaylar ve MC'nin yerine kurulan hükümet göstermiştir. MC gitmiştir. Ama yerine ileri için düşünen temel kombinizonları aracı bir iktidar, diğer bir deyişle gebe bir iktidar gelmiştir.

HER ZAMANKİNDEN DAHA UYANIK OLMAK GEREKİYOR

Yürüyüş'ün 142. sayısında "Yerel Seçimler Sonrasında Genel Durum" adlı yazısında TİP Başkanlık Kurulu üyesi Yavuz Unal da bu gerçeği dile getirmektedir. Unal şöyle diyor:

"2. MC seçimlerin sonuçlarının değil, çözümler bunaltımların dayatmasıyla çöyüyor. Yeni iktidarın ayakta kalabilmesi hoklu dönüşlere girişilmesiyle olanaklıdır. Görünen ise, bu yolda hiçbir umut istinin olmadıdır. Böyle bir iktidar kendiliğinden büyük patlamalara neden olabilir. Bu ise aynı zamanda büyük bir provokasyon ortamı yaratacaktır."

"Sonrası" bu açıdan gerçekten büyük önem taşıyor. "Sonrası" ne olacak? Bu soruya cevap verebilmek için, "öncesi"ni iyi bilmek, "öncesi"nin sergilediği bazı ipuçlarını adım adım izlemek gerekiyor. Bir başka deyişle son bir ayın hızlı gelişmelerini birer birer ele almak.

Önce, 11 Aralık seçimleri ile bir sis perdesi vardı. CHP Genel Başkanı bıkmadah üsünmeden "11 Aralık seçimlerinden sonra MC'nin çökeceğini" ilan ediyordu. CHP Genel Başkanı'nın her sözünde keramet aramayı itiyat haline getirenler, baktığı açılımları seçim sonuçları ve seçim rakamları ile sınırladılar.

Oysa beklenen gelişmelerin motoru hiç de seçim sonuçları değildi. CHP Genel Başkanı "referandum" sözü ile bir sis perdesi yaratmıştı, ama asıl belirleyici gelişmeler bu perdenin arkasında cereyan ediyordu. Asıl gelişmeyi seçim sonuçları değil, AP'den ikiye üçer kopan "küçük AP" yaratıyordu. Ecevit'in asıl umudu, tezgahlanan asıl oyun da burada idi.

KISA VE UZUN DÖNEMLİ MİSYONLAR

Türkiye'de büyük sermayenin bir AP-CHP koalisyonu, başka bir deyişle, "güçlü hükümet" peşinde olduğunu sağır sultan bile duydu.

Ama bu formülün sahneye sürülmesinde gözetilen "zamanlama" başka idi. Kimileri büyük sermayenin hemen, acilen bir CHP-AP koalisyonu istediğini sandılar. Bunun sonucunda, hedef için bir engel olarak görünen Demirel'in tasfiyesinde "niçin bu kadar geç kaldığı" sorulur oldu. AP'nin ve genel başkanının sadık kalemleri de bir süre bu oyuna geldiler. Bu kalemler "kurdun atı yediğini" iddiasını AP'yi MHP ve diğer ortaklarından ayırıp CHP ile işbirliğine razı etme aracı saydılar. Ve var güçleri ile seçim sonuçlarına eğilip "kurdun atı yemediğini" kanıtlamaya uğraştılar. Oysa sorun hiç de bu değildi.

Gerçek başka yerde idi. Sorun da. Hedef, uzun süredir tezgahlanan AP'den koptuların giderek rayına oturması idi. Ama yine kimilerinin sandığı gibi AP'den kopmaların amacı, bu kopuş ile bir AP-CHP koalisyonunu dayatmak değildi. Demirel'in casusu olma ihtimali hayli kuvvetli bir Cemaletin İnkaya dışında, tüm bağımsızlar bir CHP-AP koalisyonunun faziletine inanıyorlardı, ama şu aşamadaki misyonları bunu sağlamak değildi. Asıl misyonları, kusa önemdeki misyonları, kendilerinin bakanlık koparacakları, CHP omurgalı bir hükümetin oluşturulmasıydı.

Bağımsızlar neyi biliyorlardı? Bir: AP içinde, liderin ve yakın çevresinin fiili tasfiyesi gerçekleşme-

den beklenen büyük koalisyonun oluşturulamayacağı biliyorlardı. İki: CHP liderinin bugünkü aşamadan böyle bir koalisyona isteksiz olacağını da biliyorlardı. Ama bunlardan daha da önemli bir gerçek vardı: Büyük sermayenin en büyük tezgahlarından biri olan "büyük koalisyon"un saati henüz gelmemişti. Çünkü AP içindeki bazı pürüzler halledilmemişti; çünkü CHP çevresini buna oluşturmamıştı; çünkü bu "büyük ehlilik"ten önce CHP'nin, AP'nin maketi ile bu ehliliğe hazırlanıp ısındırılması gerekiyordu.

OYUNU BAŞTAN BERİ BİLENLER

Basında, plandan başından beri haberdar görünenlerin başında sermayenin "Durum"cusu gelmekte. "Durum"cu 15 Aralık'ta açıkça şunları söylemektedir: Asıl hedef CHP-AP'dir. Ancak bunun için CHP'nin solundan, AP'nin de Demirel ve çevresinden iyice kopması gerekmektedir. Bunlar süreç işidir. Bu süreci de CHP-Küçük AP-CGP-DP formülü sağlayacaktır.

"Durum"cu bunları bilmektedir. Gerçekten de bugün CHP'ye omuz veren küçük AP, yarın CHP-AP (ya da duruma göre CHP-MHP) koalisyonu için kullanılabilecek birer şartel olacaklardır. Özünde, Demirel'e muhalif bilinen kanat, kendiliğinden küçük bir bölümü bu misyon için CHP'ye kiralamış, asıl gücünü AP içindeki tasfiye misyonu için saklamıştır.

Burada AP lideri Demirel'in kişisel hesapları üzerinde durulabilir. Açıkça görülüyor ki, Demirel ve yakınları, AP'den kopmaların, yüklenicileri misyonda ne kadar kararlı olduklarını biraz geç anlayabilmişler. Anladıkları anda da geleceği ile birlikte, bugünkü oyunu kavramışlardır. Demirel'i sinirlendiren de budur. Demirel, nereye yöneldiğini kavradığı oyunu bozmak için ortamı gerginleştirme taktiğini izlemiş, CHP ile aradaki köprüleri atabilmek için elinden geleni yapmıştır.

Su sızıyor

MC'NİN ÇÖKÜŞÜNDEN SONRA'ORTAYA ÇIKARILAN İZLAH, KARĞAŞA VE TOZ DUMAN ARASINDA BÜYÜK SERMAYENİN İPİRLİ ELİNDE TUTULUĞUNU, DAHA UZUN DÖNEMLİ HEDEFLER İÇİN BAZI ARA HEDEFLERE ULAŞTIRIĞINI GÖSTERİYOR. OYUNDA İNSİYATİF ŞU ANDA BÜYÜK SERMAYENİN ELİNDEDİR. BÜYÜK SERMAYE, DEMOKRATİK TOPLUMSAL MUHALEFET KARŞISINDA İYİDEN İYİYE YIPRANAN MC'NİN ÇÖKÜŞÜ HALİNDE NE YAPACAĞINI, KISA VE UZUN DÖNEMDE HANGİ ATLARA OYNAYACAĞINI İYİDEN İYİYE PLANLAMIS VE VAKTİN GELDİĞİNİ ANLAYINCA DA UYGULAMAYA GEÇMİŞTİR.

KESİNLİKLE BELİRTMEK GEREKİR Kİ, MC'NİN ÇÖKÜŞÜ, ASLA "FAŞİZMİN ÇÖKÜŞÜ" REHAVETİNE YER BIRAKMAMALIDIR. TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFININ VE DEMOKRATİK BİRİKİMİN GÜCÜ, BURJUVAZİNİN RAHATÇA AT OYNATMASINA, İSTEDİĞİ OYUNU İSTEDİĞİ BİÇİMDE MANİPLE ETMESİNE ENGEL OLACAK BİR BİÇİMDE ÖRGÜTLENMELİDİR. BU SÜREÇ İÇERİSİNDE MEVCUT DEMOKRATİK BİRİKİM, SÖLÜĞÜNÜ SÜREKLİ OLARAK CHP'NİN VE YENİ HÜKÜMETİN ENSESİNDE HİSSETTİRMELİDİR.

"Kurtarıcı" kadro

Demirel'in bu bilincili gerginleştirme taktiği ise, doğal olarak, geleceğin büyük projesi için bugünden açık kapı bırakılmasını isteyen akıllı "durum"cuların ve diğer tezgahçıların eleştirilerine hedef olmuştur.

BAZI ZORLAYICI MANEVRALAR

Bu arada kısa dönemli hedefin bir an önce gerçekleştirilebilmesi, muhtemel pürüzlerin baştan etkisiz hale getirilebilmesi için bazı zorlayıcı dış manevralara da baş vurulmuştur.

Peşirsız gelen istifalar, IMF ile görüşmelerin sonuca bağlanmak üzere olduğu günlere rastlamış, ya da rastlatılmıştır. Öte yandan Merkez Bankası'nın "çok önemli kararlar ve adımlar arifesinde olduğu bir dönemde" hükümet belirsizliğinin sakıncaları üzerinde de özenle durulmuştur. Bu koşullarda herhangi bir "yan çizme", böylesine "ciddi" gerekçelerle vatan hainliği ile, ülkeyi hükümete bırakma ile suçlanabilecektir.

Bir ara kopmaları öyle pek de ciddiye almayan, hatta "kopmaları nasıl olsa geri alırız, bari bu durumu MSP'ye karşı koz olarak kullanıp yola getirelim" düşüncesine bile kapılan AP yönetimi de artık durumun ciddiyetini anlamaya başlamıştır.

Durumun ciddiyetini kavrayanların tümü, artık geleceğe yönelik ciddi hesaplar peşindedir. Bağımsızlar misonyonunu ve bu misonyondaki kararlılıklarını anlatanlar, şimdi bu olgunun "CHP'nin ehilleştirilmesinde" etkin biçimde nasıl kullanılacağını hesabı içindedirler. Örneğin, Tercüman'da yazılanlar:

"Latifa ederek bir grup oluşturanlar, artık anahtarın kendi ellerine geçtiğini unutmadan CHP ile pazarlık masasına oturmalılar ve kamuoyuna kırmızı plaka değil, bazı prensipler uğruna bu şekilde davranacaklarını göstermelidirler.

"Kendi seçmen tabanından ilgi ve tasvib görecektir şartlardan bazıları kanaatimizce şunlardır...

"... Bağımsızlar kendilerini, küçük çapta bir AP örneği görüyorlarsa, yapacakları en önemli şey, AP felsefesini CHP'ye karşı korumak milliyetçilik bayra-

ğını yere düşürmemektir." (Tercüman, Hiç Şartsız Olur mu?, 18 Aralık)

"Bağımsızlar" da gerek basına yaptıkları açıklamaları, gerekse CHP ve diğerleri ile imzalanan ortak deklarasyonla "milliyetçilik" bayrağını yere düşürmediklerini el hak kanıtlamışlardır.

KOPANLAR "LIBERAL SAĞ" MI?

Olup bitenler anlaşmıştır. Şimdi, yeni hükümetten çok, geleceğin hükümeti üzerinde durulmaktadır. Çünkü yeni hükümetin niteliği bellidir ve üzerinde çok söz söylemeye de gerek yoktur.

Bir de sözde solcular vardır ortada. Hataları "sağ sosyal demokrasi" etiketi ile affettirmeye, kuyrukçuluğu "sol sosyal demokrasi" yaftasıyla örtbas etmeye "işçi sınıfı çizgisi" adını veren bir küme, bu kez de AP'den kopmaları "liberal sağ" olarak aklamakta ve kutlamaktadır. Aklievvel solcular AP'den kopmaların omuzuna "liberal sağ" apoleti yapıştırmaya çalışırken, gerçekleri görenler de vardır:

"Yeni bağımsızların desteğiyle ya da katılmasıyla kurulacak bir hükümet, CHP-AP formülünün değişik koşullarda uygulanışından başka bir şey değildir. AP'den ayrılanlar, dünya görüşleri, ekonomik ve sosyal konularındaki düşünceleri bakımından, geride kalanlardan çok mu farklı? Onların desteğiyle ya da onlarla kurulacak bir iktidar, AP'nin ekonomik ve sosyal felsefesini dolaylı yoldan sürdürmek demek değil midir? Seyri eğilenceyi görünümlerinin gerisinde, tarih perspektifi açısından asıl önemli olan gelişme budur ve Türkiye, uçurumdan dönmeyen sevinci içinde hangi durgunluğa yollandan sürdüren henüz farketmiş değildir." (Seyir, Mümtaz Sosyal, Milliyet, 21 Aralık)

BUGÜNÜN İŞİ

Yeni hükümetin niteliği bellidir. Bugünün işi ise, yarının gerçeklerini şimdiden düşünmektir. Bir de, bugünün işi, yarının gerçeklerini tehlikeye düşürmeden bugüne yön vermektir.

"Çok eğilim bir AP (CHP) ya da (CHP-MHP) tezgahına buğünden beri seçebileceği girişimler arasında ölenmelidir planı göre. Bakanlıklarla mücehhez "bağımsızlar" gelecekte oynayacakları "libero" rol için bugünden silahlarını bilemedilerdir.

Amma daha önce bir "görüme"ye dikkat etmekle yarar var. Konuşan, bağımsızların (dolayısıyla "liberal sağ"ın (!)) önderlerinden ve bakanlık istemeyecek kadar "dürüst" Öğüz Atalay. Soran da Günaydın Gazetesi:

"Aslında benim gönlümde yatan CHP-MHP koalisyonudur. Amma buna, bugün için, iki parti de hazır değildir. CHP-MHP kurulmaz, Türkiye'ye çok büyük faydalar sağlar.

"Soru - 141-142 ile DGM hakkında ne düşünüyorsunuz?

"Cevap - Bu maddeler kaldırılmasın. Böyle bir şey düşünülmez dahi. DGM'ye gelince, çıkması için üzerinde ısrarla duracağız. Bu konunun üzerinde önemle durmak gerekir." (Günaydın, 30 Aralık)

YARININ OLASILIKLARI

Evet, yeni hükümet "gebe" bir hükümettir. Ancak gebelik süresinin ne kadar olacağı tartışma konusudur. Buna çok "kısa bir süre" olarak da bakmamak gerektir.

Doğacak çocuğun cinsiyeti konusundaki ikili olasılık gibi, gebe hükümetin doğuracağı hükümet konusunda da şimdilik ikili bir olasılık görülmektedir: AP-CHP veya CHP-MHP.

"Bağımsız" ya da "liberal sağ" etiketli payandalar yeni hükümeti buğünden yönlendirebilecekleri gibi (isteklerini birer birer açıklanan deklarasyonunda bulmak mümkündür *) CHP'nin hesapları ve büyük sermayenin istekleri doğrultusunda, doğacak yeni çocuğun cinsiyeti üzerinde de etkili olabileceklerdir. "Liberal sağ"cular her iki olasılığa da oynayabilecek yarıdışlardır.

Gerçekten de doğacak çocuğun cinsiyeti üzerinde CHP'de çok "özgün hesaplar" yapılmaktadır. CHP Genel Merkezi ile ilişkileri su götürmeyen bazı CHP teorisyenleri, MHP'yi "sürekli rezerv" olarak tutma eğilimindedirler. Faşizm tehlikesine karşı yığınlaştıran küçük burjuva yığınlar bir CHP-MHP koalisyonuna "MHP'nin ehilleştirilmesi" uğruna niçin "he" demesinler? Sonra yine CHP'li teorisyenlere göre "MHP büyüdükçe yumuşuyor mu?" Sonra MHP'de "AP'nin yerini alacak potansiyel" yok mu? Bunların tümü bugün yapılmakta olan ve ileride de yapılacak olan hesaplardır.

TEHLİKELİ DÖNEM, BÜYÜK GÖREVLER

Yeni dönemde başta işçi sınıfı olmak üzere tüm demokratik güçlere düşen görevlerin ağırlaştığını gösteren kanıtlar, bunlardır. Kesinlikle belirtmek gerekir ki "faşizm çöktü" rehavetine asla yer olmamalıdır. Türkiye'de işçi sınıfının ve demokratik birikimin gücü, burjuvazinin rahatça at oynatmasına, istediği oyunu maniple etmesine engel olacak bir biçimde örgütlenmelidir. Bu süreç içerisinde mevcut demokratik birikim, soluğunu, sürekli olarak CHP'nin ve yeni hükümetin ensesinde hissettirmelidir. En azından faşist katliamların önlenmesi, faşist güçlerin devlet kadrolarından temizlenmesi yolunda ciddi ve ikirciksiz bir mücadele verilmelidir.

Herşey için ve herkesin adına "yetki verilmiş" bir CHP'nin kendi başına ne yapacağı, Türkiye'yi nereye götürebileceği açıkça ortaya çıkmıştır. Bundan böyle görev, büyük sermayenin Türkiye politikasını ve partilerini istediği gibi yönlendirebileceği alanı dardere daraltmak olmalıdır.

(*) "Liberal sağ" bağımsızların buğünden dayatacaklarına açıklık getirmek bakımından yine Öğüz Atalay'la yapılan aşağıdaki görüşme de ilginçtir.

"Soru - Bağımsızlar olarak bazı şartlarınız vardı. Hükümet programı yapılırken bunlarda ısrar edecek misiniz?

"Cevap - Şartlarımız zaten kabul olundu...

"Soru - Bunlar neydi?

"Cevap - Hükümet programında görünürmü...

"Soru - Son bir sorum var. Ecevit'i nasıl buluyor sunuz?

"Cevap - Açık, dürüst, kıbar ve ağır uçlara alerji duyan bir kime olarak gördüm. Komünizm tehlikesine karşı mutlaka Demirel'den daha tesirli olacağına inanıyorum." (Günaydın 4 Ocak)

SİSTEMİ AKLAMA GÖNÜLLÜLERİ

POLİTİKADA YALNIZCA DÜŞLEDİKLERİNİ GERÇEK GÖSTERMEK ÇABASIYLA İSTER "LIBERAL SAĞCILAR" İSTER "SOL-SOSYAL DEMOKRATLAR" KEŞFEDİLSİN, KİTLELER ÜZERİNDE ETKİN OLMAK KOLAY DEĞİLDİR. UNUTULMASIN, İŞÇİ SINIFI İKİ HETEROJEN UNSURU "KARIŞTIRIP", "İYİ TARAFLARINI" SAKLI TUTAN, KÖTU YANLARI ATAN PROUDHON'UN DİALEKTİK ANLAYIŞINI ÇOKTAN AŞTI.

Raşit KAYA

Türkiye'de yeni hükümetin kuruluşuna varan gelişmeler ortaya bazı sorular attı. Adalet Partisi'nden istifal ve nedenleri, bu ayrılanların CHP hükümetine katılmaları, I. MC'nin başmimarlarından Feyzioglu'nun ve gerçek sağcılık ve milliyetçilik iddiasındaki Demokratik Parti'nin aynı safta yer almaları ortaya çıkan soruların bazıları. Bu konular gerçekten de tartışılıp açıklanması gereken sorular. Ortaya şimdiden bazı "görüşler" çıktı.

"SEÇENEK" SAĞLAMA ARAÇLARI

Soruların cevaplandırılması farklı siyasi partüler arasında ilişkilerin açikça belirlenmesini gerektiriyor. Bu nedenle "biçimsel demokrasi"ler de, yani mevcut siyasal sistem içinde siyasal parti anlayışına kısaca bir göz atmak ve nitelikleri belirlemekte büyük yarar var.

Biçimsel demokrasilerde siyasal partiler genel olarak "rejimin vazgeçilmez unsurları" olarak nitelendirilirler. Böyle rejimlerde siyasal partilerin işlevleri temel olarak mevcut sosyal ilişkileri yenide üretmek egemen sınıf ya da sınıfların siyasal iktidarının sürdürülmesine politik düzeyde araç olarak hizmet etmektedir. Ancak bu işlevi mekanik bir ilişki olarak görmek, politik üst yapının belirli bir "özerklik" taşıdığını da unutmamak gereklidir. Ancak siyasal partilerin temel

işlevi kapitalist toplumda sömürülen sınıfların sistemle bütünleştirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle siyasal partilerin ideolojik rolleri varlıklarında belirleyici unsur olarak yer alır. Bu genel varoluş nedenleri uyarınca siyasal partiler, siyasal mücadelelerin yalnız kendi aralarında yer aldığı görüşü ile devletin bu mücadele dışında ve tarafsız olduğu inancını yaymaya çalışırlar ve siyasal iktidarın sınıfsal temelini gözlerden saklama görevini yerine getirirler. Bu temel işlevin bir sonucu da, siyasal yaşamın "personel"inin seçiminin de siyasal partilere yapılmamasıdır.

Biçimsel demokrasinin bu olgusu dışında yalnızca işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi, burjuvaziden, yani iktidardan bağımsız olarak yer alır. Bilimsel sosyalist parti dışında partiler biçimsel demokraside, siyasal yaşamda çoğulculuk ve çok parti sisteminin unsurları olarak genel toplumsal sistemin sınırları içinde hoşnut olmayanlara "seçenek" olanağı sağlamayı amaçlarlar. Bu söylenenler, mevcut siyasal partilerin sistemi veri olarak kabul ettikleri durumlar içindir. Bir ülkedeki toplumsal gelişme; üretici güçlerin gelişmesi ve işçi sınıfının örgütlü mücadelesi ile sınıf savaşının kazandığı, kazanacağı boyutlar, siyasal partilerin konularına farklılıklar getirebilir.

Sezai Dıblan: "Sorunlara acil çözüm getirecek" yeni bir hükümet isteyenler arasında yer olarak. "Liberal tanımına yaklaşan bir sağ"ın keşfinde önemli pay sahibi oldu. Şimdi önemli olan bu payların futurusunun kime ödeteleceği, işçi sınıfı, bunalımın yükünün kendi sortına yüklenmesine karşı mücadele eden, Dıblan gibileri aklayanları da unutmuyacak.

"BUNALIM" NE OLDU?

SORUNLARI PERDELEMEK

Bu açıklıklara sahip olmadan bugünkü Türkiye'de yeni hükümete birlikte başlayan tartışmalara açıklık getirebilmek olanaklı değildir. Çünkü, bugün bazıları için "bunalım" yeni başlarken, bazıları için de yeni hükümetle birlikte "bunalım dönemi" kapandı. Hem de Türkiye'ye yerleşmiş demokratik sistem içinde. Bunun için "Türkükleriyle mutlu" oluyorklar. Bir tartışma başladı.

Gerçekte, ne bunalım yeni başladı, ne de kapandı. Türkiye uzun yıllardan beri süren bir bunalım içinde. Giderek derinleşen bunalım yalnızca ekonomik olmayıp, sosyal, siyasal bir buhranla birlikte yaşanıyor. Aslında durum bugün kimsenin tarafından yadsınıyor ve hükümet kurmanın gerekmesi de ülkenin içinde bulunduğu derin bunalım oluyor. Yadsınıyor, çünkü yaşanıyor. Sorun, tartışma bunalımın niteliği üzerine. Bunalımın nedenlerini, özünü anlamak önem kazanıyor.

Önce bir noktanın belirlenmesi gerekli. Bunalımın nedeni, şu veya bu burjuva hükümetlerinin, ya da bu hükümetleri oluşturan siyasal partilerin yanlış kararları mı? Kuşkusuz değil. Bunalım sistemin yapısı ile ilgili. Bunalım yapısal bir bunalım. Aslında bunalım yalnızca Türkiye'ye de özgü değil. Bunalım aynı toplumsal sistemdeki ülkelerin her birinde şu veya bu görünümde yaşanmakta.

Bunalımın özünü, niteliğini belirlemesi, çıkış yollarının görülmesi için de bir ön koşul. Bunalımın yapısal olduğunu, yani sistemin bunalımı olduğunu görmek, kapitalist sistemin veri olarak alındığı zaman, bundan çıkış olamayacağına göre anlamına gelir.

Türkiye'de bunalım yapısal ve çok yönlü. Sosyal, ekonomik, politik tüm boyutları ile mevcut. Ancak bugün için buhranın sistemin hegemonya bunalımı haline dönüştüğünü iddia etmek de güç. Önce yeni hükümetin kurulabilmesi, kuruluş biçimi bir kanıt olabilir. Ama temel nokta, bugün için Türkiye'de iktidardaki blokun ideolojik olarak çatladığının, halk kitleleri üzerinde, ideolojik hakimiyetini bütünüyle yitirdiğinin, ileri sürülemeyecek durumda olduğudur.

Bu nedenle, Türkiye'de sermaye iktidarının buhran karşısında elindeki savunma araçlarından en önemlilerinin ideolojik saldırı araçları olduğu görülür. Burjuvazi için de ideolojik mücadele daha önem kazanmıştır. Bugün Türkiye'de, bir bütün olarak iktidardaki sermaye blokunun temel sorunlarından bir tanesi de geniş yığınlara, kendi yapısal sorunlarına çözüm ararken, sorunlarının temelinde sistemin olmadığını gösterme sorunudur. İdeolojik saldırı ve propagandasının temel hedefleri bu çabaya döndürüldü. Burjuvazinin sorunu, sistemin, kendi işlevliliği içerisinde, yeni düzenlemeler yapma yeteneği olduğunun kitlelere benimsetilmesi ve sistemin iyi işletilmesi halinde çözümler gelebileceğinin propagandasını yapmaktır. Feyzioglu'nun "büyük fedakârlıklar pahasına böyle bir hükümete katıldık" demesinin anlamı bu gereksinimin, sermayenin yeni düzenleme talepleri ile bir sentez oluşturmasıdır.

**SİSTEM AKLAMANI
GÖNÜLLÜLERİ**

Böyle bir durumda, yeni hükümet kurulması ile birlikte "ilerici" bazı çevrelerde kuruluş destek olmak için, Türki-

HAVASS

yayınları

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
DİZİSİ: 001

a.altındal

**TÜRKİYE'de
KADIN**

(marksist bir açıklama)

Ciltli, kuşe kâğıda büyük boy
TAM METİN/VENİDEN BASIM
50 Lira

TÜRKİYE BELGELERİ
DİZİSİ: 001

Ministry of Foreign Affairs of the
U.S.S.R Archives Division
German Foreign Office
Documents
German Policy in Turkey
(1941 - 1943)

S.S.C.B., Dış İşleri Bakanlığı
Aryiv Bötümü
Alman Dışişleri Dairesi
Belgeler
Türkiye'deki Alman Politikası
(1941 - 1943)
İngilizce Orijinalinden Eklerte

Ciltli, kuşe kâğıda büyük boy
Türkçesi: Levent Konyar
40 Lira

ÖDEMELİ İSTEYİNİZ

HAVASS Yayınları
Hüsrev Gerece Cad., 35/2, Teşvikiye/ İSTANBUL

Havale ve yazışma Cad.
HAVASS Yayınları, P.K. Teşvikiye-İSTANBUL Tel: 4613 19
Posta masrafları yayınevi tarafından ödenir.
On kitaplık siparişlerde % 20 indirim yapılır.

ye politik yaşamında demokrasinin "eksikleri" olarak gösterilen bazı unsurlar keşfedilmeğe başlandı. Keşfedilen unsurlardan bir tanesi de "Liberal sağcılar". Böylelikle Türkiye'de sorunların çözümü için "Liberal tanımına yaklaşan bir sağ"ın katkısıyla "olumlu bir başlangıç yapılmış olmaktadır". Böyle görüşler yalnızca "İşçi sınıfı çizgisi" gazetesinde yer almıyor, başka gözlemcilerde de bulunuyor. Önce bir konuyu açıklığa kavuşturmak gerekli. Günümüzde "sağ" sermaye iktidarından başka bir şey değildir. Homojen bir yapısı olduğu elbette söylenebilir. Bu baştan sistemin niteliğine aykırıdır. Ancak sınıfsal ekonomik çıkarlardan soyutlayarak günümüzde sağ içinde "Liberal" gibi maddi temeller gösterilmeden ayrımlar yapmak gerçeklerden uzak durmaktır. Sağ'ın Liberallığının maddi dayanakları açıklanmadan inandırıcı olmaz. Ancak konu bu yanıyla bitmiyor, daha önemli sonuçlar getiriyor. Üzerinde durulmasının nedeni de burada. Bu tür görüşlerin "işçi sınıfı çizgisi"nin günlük gazetesinde yer alabilmesi, içinde bulunulan bunalım karşısında "sistemin" yapısal temellerini aklamaya çalışan, buna büyük gayret gösteren sermaye iktidarlarının görüşlerini paylaşma olur. Bunalımdan sistem içinde çözümlerle çıkılabileceğini kabul etmek olur. Kısaca, büyük sermayenin aradığı yeni kanı vermeye gönüllü olarak talip olmak anlamına gelir.

1 Mayıs'ta kitleler burşunlanırken, "liberal sağcılar" keşfedilmelerini bekliyorlardı.

PROUDHON AŞILDI

Burada bir konuda daha açık olmada büyük yarar var. Sorun MC'nin yeni hükümete tercihi sorunu değil. Böyle bir şeyi kimse söylemiyor. Ancak, yeni hükümete ilerici adına destek olanların, sistemin yani kokuşan kapitalist düzenin

sefâlet manzarasını, burjuva siyasetinin kirli yöntemlerini bilinçli ya da bilinçsiz perdelmeleri kabul edilemez. Hele, geniş kitlelerin sorunları ile mevcut sistemin bağlarının saklanmaya çalışılmasına izin verilemez. "Politika" bir bilim ve sanat'tır. Politikada yalnızca düşlediklerini gerçek göstermek çabasıyla ister

"Liberal sağcılar" ister "sol-sosyal demokratlar" keşfedilsin, kitleler üzerinde etkin olmak kolay değildir. Unutulmasın, işçi sınıfı iki heterojen unsur "karıştırıp", "iyi taraflarını" saklı tutan, kötü yanları atan Proudhon'un dialektik anlayışını çoktan aştı.

Devrimci sanat anlayışı nasıl yozlaştırılıyor?

DEMİRTAŞ CEYHUN

İngilizce adıyla Bay Okan'ın filmi "Otobüs", ilginçtir, salt bir film olma niteliğini çoktan aştı. Artık bir film olayı olarak değerlendirilmiyor. Bir "Bay Okan" olayı olarak değerlendiriliyor.

Egemen çevrelerimiz, gördüğümüz kadarıyla "Bay Okan"ın kişiliğinde bir harika çocuk keşfetme çabasında. Acaba niçin?

Hepimiz biliriz. Emperyalizm, yeni kuşakların beyinlerini yıkayabilmek için, özellikle çocuk yayınlarında bir takım roman kahramanlarını karşı karşıya getirmekte ayrı bir dikkat gösterir. "Demir Maske" bilmem kime karşı dövüşür ve kişisel üstünlükleri sayesinde kavgayı kazanır. Pardayanlar bilmem kime karşıdır. Nat Pinkerton bilmem kime karşıdır. Bütün kahramanlar, gene üstün yetenekleri olan başka kahramanlara karşı çıkarlar ve kazanırlar. Yaşam, üstün yeteneklerin birbirleriyle savaşmalarıdır. Ve daha üstün yeteneğin kazanmasıdır.

Kuşkuya düşmemek elde değil. Sanki bu oyun, şimdi bizde de sinema alanında oynanmak isteniyor. Yeşilçam tarihinde ilk kez sinema emekçilerinin bir araya gelerek ortak kavgaya girdikleri, sansüre karşı başarılı bir İstanbul - Ankara yürüyüşü düzenledikleri, gerçekten örgütlenme girişimlerinde buldukları bir sırada sanki sinemamıza karşı Bay Okan'ın üstün yeteneğinin simgesi de "Otobüs" filmi. Sinema tarihimizde bir eşine daha raslanamaz film olarak tanıtılmak istenen Otobüs filmi de, sinemanızı alt ediyor.

Galiba bizlere anlatılmak istenilen de bu. Sinemacılarımızın öyle ortak girişimlerde bulunmalarının, örgütlenmeye kalkmalarının filan bir anlamının olmadığı. Örnek olarak da, tam bir amatör girişim olarak tanıtılan Otobüs filmi önümüze çıkarılıyor. "Bakın, denilmek isteniyor, üstün yetenekleri olan bir kişi çıkıyor ve tamamen kendi olanaklarıyla sinema tarihimizin en önemli ve en güzel filmi yapıyor. Yani, Yeşilçam sinemacılarımızın bugüne kadar öne sürdükleri gerekçeler, örgütsüz oluş, olana'ların sınırlılığı, sansür filan palavra, geçersiz. Aslında bütün sinemacılarımız yeteneksiz."

Böylece, şimdiye dek sinemamızın yüzüğü olarak tanıdığımız Yılmaz Güney'e de bir rakip yaratılmış oluyor. Dolaylı bir biçimde de olsa, "Yılmaz Güney'e özgürlük" diye bağırmanın artık bir anlamının kalmadığı anlatılmağa çalışılıyor. Beyinlerimize kazanmak istenilen de, bir anlamda "Yılmaz Güney'e karşı İngilizce Bay Okan" kavgası.

Üstelik, Yılmaz Güney Anadolu'dan Avrupaya çıkmağa çalışırken, Bay Okan Avrupa'dan Anadolu'ya fatih pozlarıyla geliyor. Ardında bir dolu Avrupa ödülle geliyor. Ayrıca, Bay Okan'ın filmi kimin yerde Avrupa filmi, kimi yerde Türk filmi. Böylece hem Türkiye'de olağanüstü iş yapma şansına sahip, hem de Avrupa'da. Oysa Yılmaz Güney'in, filmlerini yurt dışına çıkarması olancağı bile yok. Bay Okan'a ise, gerek kentsoylu aydınlarımız, gerekse Danış-

tayımız her konuda sınırsız yardımcı.

Örneğin, Sansür Kurulu'nun yurda girmesini yasakladığı, ancak Danıştay kararıyla yurda girebildiği söylenen Bay Okan'ın filmi Otobüs için, Televizyonumuz nerdeyse yarım saatlik tanıtma programları yapıyor. Hem de, film henüz daha sinemalarda oynamaktayken. Öte yandan, biliyoruz, Televizyon reklamlarının saniye ücreti bin lira veya daha yüksek. Dolayısıyla, film henüz sinemalarda gösterilmektedirken böyle yarım saatlik bir tanıtma (güya tanıtma, gerçekte reklam) programının parasal değeri 1,5-2 milyon lira dolaylarında.

Ama, aynı televizyonda bir roman açık oturumuna katılan romancılarımızın tanıtılması sırasında bu kişilerin romanlarının da adlarının okunmasının, reklam olur gerekçesiyle yasaklandığını kendimizden biliyoruz. Yani bir romancımızın, kendisine her hangi bir telif ücreti de ödenmeden çıkarıldığı bir televizyon programında romanlarının adlarının okunmasını yasakladığımız televizyonumuz, Bay Okan'a rahat rahat bir iki milyonluk bir yardımda bulunabiliyor.

Gene Milliyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Sayın Abdi İpekçi, Bay Okan'a gazetesinin tam bir sayfasını ayırabiliyor. Milliyet gazetesinde tam bir sayfanın ilan bedelinin ne olduğu biliniyor.

Bay Okan'a bunca prim verilmesi acaba niye?

Çünkü Bay Okan (galiba İngilizce'de Bey Okan diye okunuyor) devrimci bir film yaptığını da iddia ediyor. Hem ülkemizdeki önemli bir soruna parmak bastığını söylüyor, hem de gelişmiş kapitalist toplumlarla gelişmemiş toplumlar arasındaki uçurumu vurgulamak istediğini belirtiyor.

İlginçtir, son zamanlarda alabildiğine yaygınlaşan bir görüşün böylece somut örneği oluyor Bey Okan'ın filmi Otobüs. Yani, filmde hem güncel problemler konu ediniliyor, hem de film işçilerden söz ediyor. Kısacası, son günlerde bazı ideologların çokça söylediği, çokça yinediği iki ilke de var filmde. Üstelik kolay seyredilirlik, akıldan çıkmayacak biçimde vuruculuk öğeleri de bir tamam.

Ne ki, acaba sanatta devrimcilik, devrimci sanat, sadece işçiden, güncel problemlerden söz etmek midir? Yoksa, olayları işçi sınıfı ideolojisi açısından doğru olarak yorumlayıp, onu olgusal bütünlüğü içine oturtabilmek midir?

Bizce, Bey Okan (Bay Okan) olayının egemen sınıflarca böylesine abartılmasının altında yatan amaç bu. Devrimci sanat anlayışını yozlaştırmak. Yeniden, işçiden söz ediyor klsvesi altında, işçi sınıfı bireyinin zaafalarını gösterecek onları lumpen bir görüntüde anlatmak. Lumpen edebiyatını, lumpen sinemasını yeniden geçer akçe kılmak.

Aman dikkat!... Bir kez daha yutmayalım bu dolmayı...

İNGİLİZ VE ALMAN MILİTARİSTLERİ SALT-2 ANLAŞMASINI

ENGELLEMEYE ÇALIŞIYOR

ABD tarafından geliştirilen kanath füzelerin Avrupa'ya yerleştirilmesini ve Avrupa ülkelerinde de üretimini isteyen NATO çevrelerinin SALT-2 anlaşmasını önleme girişimleri yoğunlaştı. SSCB ile ABD arasında stratejik silahların sınırlandırılmasıyla ilgili (SALT) yeni bir anlaşmanın imzalanması üzerinde sürdürülen görüşmelerde ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri, kanath füzelerin Avrupa'ya yerleştirilmesi sorunu. Militarist NATO kurmayları bir süredir bu konuda bir anlaşmaya varılmasını engellemeye çalışıyorlardı. Sovyetler Birliği'nin ve Varşova Paktı ülkelerinin stra-

tejik üstünlüğü iddiası arkasına gizlenen bu girişimler, Aralık ayında Brüksel'de yapılan son NATO toplantısında yeniden dile getirilmişti. ABD Savunma Bakanı Harold Brown, Brüksel toplantısında, ABD'nin SSCB ile kanath füzelerin yapımı ile ilgili bilgileri NATO'lu müttefiklerine aktarmama konusunda hiç bir anlaşma yapmaya yanaşmayacağını belirtmişti. Brown'un bu açıklaması, kanath füzelerin Avrupa'ya yerleştirilmesi konusunda en ısrarlı gözükten İngiltere ve F. Alman militarist çevrelerinde sevinçle karşılanmıştı. Ancak Brüksel toplantısından sonra da gerici NATO kurmaylarının SALT-2 anlaşmasına ambargo koyma girişimleri durmadı.

F. ALMANYA'NIN NİYETLERİ

Son zamanlarda ABD'nin, SSCB ile yapılacak yeni SALT anlaşmasının ilk 3 yılında, kanath füzelerle ilgili bilgileri NATO'lu müttefiklerine aktarmama; ancak bu 3 yıldan sonra kanath füze üretiminin ortaklaşa yürütülmesi doğrultusunda davranacağı haberleri doluyor. NATO'nun Avrupa'lı üye ülkelerinin yönetici çevreleri ise, böyle bir uzlaşma yolunu kendileri için yeterli bir güvence olarak görmediklerini dile getiriyorlar.

SSCB ile 3 yıllık bir süre için yapılacak bir anlaşmanın, 3 yılın sonunda yeniden uzatılmasının gündeme gelmesi endişesi, nükleer silahlanmada bir an önce ABD düzeyine ulaşma çabasındaki İngiliz ve F. Alman genel kurmaylarını telaşlandırıyor.

İngiltere askeri çevrelerinin, önümüzdeki iki yıl içinde Polaris füze denizaltılarının yenilenmesiyle ilgili kararlarını belirlemeleri gerekiyor. İngiltere'deki İşçi Partisi hükümetinin, kanath füzelerin, Polaris'lerin yerine düşündüğü belirtiliyor. İngiliz yöneticileri, kanath füzelerle ilgili teknolojilerin kısa sürede Avrupa'ya gelmesini, Polaris'lerle ilgili kararlarda kamuoyuna karşı daha geniş manevra alanı elde edebilmek amacıyla ısrarla bekliyorlar. Federal Almanya ise kanath füzele konusunda İngiltere'den de ısrarlı davranıyor. Nükleer silahlara sahip olması uluslararası anlaşmalara yasaklanmış olan F. Almanya militaristleri, konvansiyonel savaş başlıklarıyla donanmış kanath füzelerin Varşova Paktı ülkelerine karşı kullanılmasını planlıyorlar. Kanath füzele projisinin bu açıdan diğer konvansiyonel silahlara göre daha ekonomik olduğu hesaplanıyor. Kanath füzelerin yapımıyla ilgili tüm bilgileri elinde bulunduran ünlü McDonnell Douglas şirketi ile F. Almanya arasında, kanath füzele yapımında işbirliğine öngören bir anlaşma şu anda yürütülmekte bulunuyor.

göze alınmasını gerektiriyor. Mevcut teknoloji dengesi dışında yeni ara, kanath füzele projisinin ABD'de sürekli yeniliklerle geliştirilmediği de, bu projeye girişiminin B. Avrupa ülkeleri için taşıdığı riski artırıyor. Boeing ve McDonnell Douglas firmalarının, son zamanlarda, saatte 2 bin mil hız yapan kanath füzele üzerinde çalıştıkları, böylece kanath füzelerin bugünkü modelinin neredeyse mükemmel olacakları haber veriliyor.

Silahlanma yarışında kendilerine düşen payı artırmaya çabasındaki İngiliz ve F. Alman militarist çevrelerinin SALT-2 anlaşmasının yoluna çomak sokma girişimleri bu koşullarda iyice kızışmış bulunuyor. Gerici güçler, İngiliz ve F. Alman hükümetleri üzerindeki, ABD ile yeni askeri anlaşmalar tezvalamaları yönündeki baskılarını yoğunlaştırmış durumdadır. Bir yandan da Batı Avrupa ülkelerinin askeri teknolojilerinin ve savaş araçlarının daha büyük bir hızla geliştirilmesini öneren talepler çıkıyor. Yumuşama sürecinin gelişmesinden panik kapılan güçlerin provokasyonlarına dayanarak bir girişimlere açıkta kalmaya mahkumdur. Tarihün tekerleğini geriye çevirmek ü ü değildir.

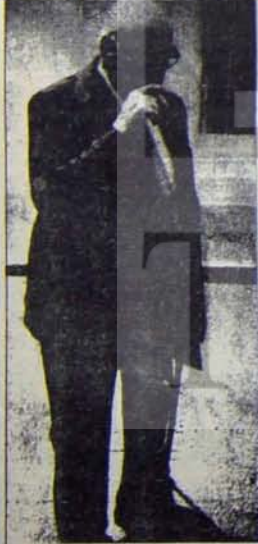
SALT-2'YE KARŞI

İngiltere ve Federal Almanya (ve diğer Batı Avrupa'lı NATO ülkelerinde)ki savaş sanayinin ABD karşısındaki görece teknolojik geriliği, kanath füzele konusunda bu ülkelerle ABD arasındaki pazarlığın püf noktasını oluşturuyor. Batı Avrupa ülkelerinin kanath füzelelerin üretimine Amerikan yardımı olmadan girişmeleri, büyük maliyetlerin ve risklerin

Gerici Amerikan Sendikacılığının üzerinde kara bulutlar birikiyor

Gerici Amerikan sendikacılığının merkezi olan AFL - CIO'nun (Amerikan İş Federasyonu ve Sanayi Örgütleri Kongresi) son kongresi önceki hafta yapıldı. Kongrede, AFL - CIO'nun başkanlığını 22 yıldır sürdüren gerici sendikacılığın ağası George Meany yeniden bu göreve getirildi. Ne var ki AFL - CIO'nun kongresini izleyen tüm gözlemciler, tekellerin ABD işçi sınıfı içindeki bu beşinci kolu'nun durumunun hiç de parlak olmadığını belirtmekte birleşiyorlar. Amerikan gerici sendikacılığının, son yıllarda önemli işçileri görmeye başlanan bunalımın hızla derinleştiğini, bütün göstergeler doğruluyor.

AFL - CIO'nun işçi sınıfının çıkarla-

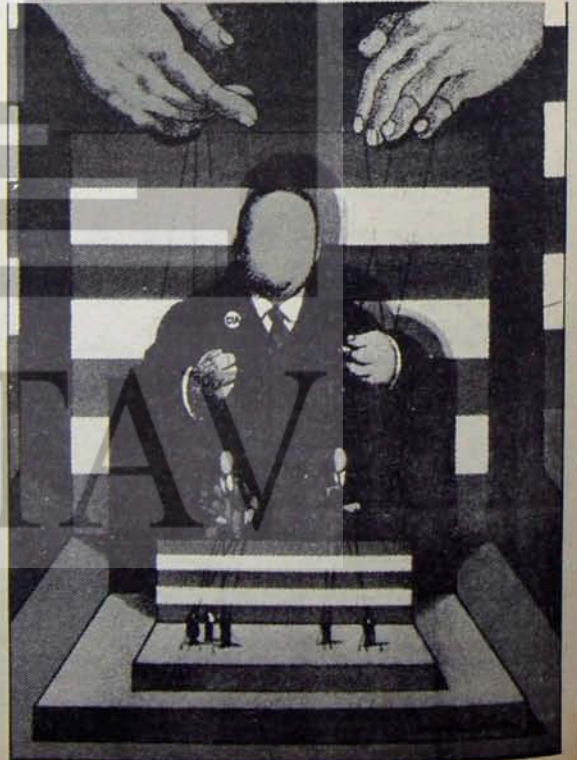

MEANY: TEKELLERİN PİYONU

runu tekellere peşkeş çekme politikasının, ekonomik bunalımın sürekli olarak ağırlaşma yükünü taşıyan işçi kitlelerinde doğurduğu tepki, örgütün üye sayısında ki azalmada kendisini gösteriyor. AFL - CIO'nun üye sayısının son iki yılda 528 bin dolaylarında azaldığı bildiriliyor. 1965'ten 1977'ye kadar geçen 12 yıl boyunca ABD'li işçilerin ortalama haftalık ücretlerinin satın alma gücünün sadece yüzde 4 oranında yükseldiği açıklanıyor.

AFL - CIO yönetimine karşı görülen tepkilerin kaynağında sadece doğrudan ekonomik etkenler de yatmıyor. Asgari gerici Meany yönetiminin, Amerikan sendikal hareketini, ABD emperyalizminin en gerici çevrelerinin politik yedeği haline dönüştürme girişimleri de işçi ve emekçi yığınların protestosuyla karşılaşılıyor. Meany yönetimi, Amerikan sendikal hareketini uluslararası sendikal hareketten kopartmak için, AFL - CIO'nun, sınıf uzlaşmacılığını temsil eden Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Birliği'ndeki üyeliğini bile geri çekmişti. Aynı yönetime, son olarak ABD'nin BM'e bağlı Uluslararası Çalışma Örgütü'nden (ILO) çekilmesini de bütün gücüyle destekledi. Carter yönetiminin, ABD tekellerinin Avrupa ile rekabetini desteklemek için Avrupa ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini geliştirme politikası da Meany yönetimi tarafından sıkı bir biçimde destekleniyor.

Gerici Amerikan sendikacılığının ip-lerini ellerinde tutanlar, ABD işçi sınıfının AFL - CIO'nun işbirlikçiliği karşısında saf tutuşunu durdurmak için çeşitli yöntemlere başvuruyorlar. AFL - CIO'nun tükenen saygınlığını yeniden kazanabilmesi umuduyla, ABD Kongresi'nden asgari ücretlerin yükseltilmesine vb. ilişkili yasalar geçirilmeye çalışılıyor. Ancak, bütün bu ve benzeri çabaların AFL - CIO'nun politikasını bir ölçüde de olsa gözden geçirmesi zorunluluğunu ortadan kaldıramayacağını herkes kabul ediyor.

Çeşitli Ülkelerde

Amerika Birleşik Devletleri, silah ihracatının durdurulması konusunda yaptığı bütün taahhütlere rağmen, silah ihracatını giderek artırmaktadır. Özellikle Uruguay, Paraguay, Haiti ve Guatemala'daki askeri diktatörlüklere ABD'nin yaptığı silah ihracı son zamanlarda büyük hız kazanmıştır.

ABD'nin ihraç ettiği silahlar bu diktatörlüklerde özellikle ve öncelikle, halka baskı yapmakta olan çeşitli düzeylerdeki "güvenlik" görevlerine dağılmaktadır. ABD bir yandan bu ülkelerin halk düşmanı rejimlerini güçlendirip ayakta tutmaya çalışırken, diğer yandan da adeta bir "demokrasi havarisi" pozunda, yakın bir gelecekte bu ülkelerin "demokratik rejime" döneceklerini iddia etmektedir.

Ancak ABD'nin iddialarının tersine, bu ülkelerin diktatörlükleri halkın üzerindeki baskı ve zulmü her geçen gün biraz daha artırmaktadırlar.

DÜNYA BARIŞ KONSEYİ'NİN AÇIKLAMASI

Geçtiğimiz hafta Dünya Barış Konseyi bir bildiri yayınlarak Vietnam ile Kamboçya arasındaki sınır anlaşmazlığını ve bunun sonucu olan çatışmaları endişe ile karşıladığını belirtti.

Bildiri, Konsey Başkanı Romeş Çandra tarafından açıklandı. Çandra'nın açıklamasına göre Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti iki ülke arasındaki görüşmelere Kamboçya'nın kabul edeceği herhangi bir yerde, herhangi bir düzeyde başlanabileceğini kabul etmektedir. Çandra, Dünya Barış Konseyi'nin de bu öneriyi tümüyle katıldığını açıklamıştır.

MISIR'DA DÜŞ KIRIKLIĞI

Geçtiğimiz günlerde yenilenen Begin-Sadat görüşmesi ve ABD'nin Filistin halkının self-detarmasyonu hakkındaki yanıtını açıklamaması, Mısır'da büyük bir düş kırıklığı yaratmıştır.

Düş kırıklığı Mısır basınında açıkça gözlemlenmektedir. Mısır egemen çevreleri bir süredir "ABD'nin artık dengeli bir tutum izlediğini" ve Arap Halkının çıkarlarından yana tutum aldığı "kautlama" çabaları içinde görünmekteydi. Gelişmeler, bu "umut"ların ne kadar boş olduğunu, yaratılmak istenen ABD'den yana havanın da ne kadar temelsiz olduğunu kanıtlamıştır. Artık Mısır'da, İsrail'in izlediği katı tutumun en başta ABD desteğinden kaynaklandığı görülmeye başlanmıştır.

BREZİLYA'DA MÜCADELE SÖRÜYOR

SBKP Merkez Komitesi, Brezilya Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Luis Carlos Prestes'e 80. Doğum yıldönümü dolayısıyla bir kutlama mesajı göndermiştir. Kutlama mesajında Prestes'in parti yöneticisi olarak nitelikleri dile getirilmekte, enternasyonalist dayanışmaya katkıları övülmektedir.

Brezilya'daki ağır baskı ortamına karşın, BKP gizli faaliyetini etkin bir biçimde sürdürmektedir. Bütün olumsuz koşullara rağmen, partinin Brezilya işçi sınıfı ve köylülük içindeki etkinliği giderek artmaktadır. BKP Brezilya'da tüm ileric güçlerin iş ve eylem birliğinin sağlanması için dunnaksızın çaba göstermektedir.

CARTER'İN AÇIKLAMALARI, TESLİMYET POLİTİKASINDAN MEDET UMAN MISIR'DA BÜYÜK DÜŞ KIRIKLIĞI YARATTI. CARTER, MISIR'IN BÜTÜN ÖDÜNLERİNE VE GERİLEMELERİNE RAĞMEN SİYONİSTLERİN YANINDA YER ALDINI SAKLAMİYOR.

BREZİLYA EMEKÇİLERİ, BASKI VE ZULUM ALTINDA MÜCADELE KARARLILIKLARINI BİLİYÖRLER. LATİN AMERİKA'DA GERİCİLİNİN KALELERİNDE BİRİ OLAN BU ÜLKENİN KADERİ ERGEÇ EMEKÇİLER TARAFINDAN BELİRLENECEK.

"Kuzey-Güney diyalogu" neden kesildi?

Bazı gelişmiş kapitalist ülkelerle gelişmekte olan bir dizi ülke arasında "Kuzey-Güney Diyalogu" sıfatı altında sürdürülen görüşmeler, 1977 yılının tamamlanmasına kısa bir süre kala başarısızlıkla sonuçlanarak tam bir keşme-taş uğradı. Başta Federal Alman SPD lideri Brandt olmak üzere gelişmiş kapitalist ülkelerin pekçok yöneticilerinin "diyalogu" canlandırmak amacıyla buldukları girişimler şu ana kadar bir sonuç vermedi. Önümüzdeki dönemde görüşmelerin yeniden başlayabileceği yolunda umut besleyen hiç bir politik çevreye rastlanmıyor.

"Kuzey-Güney Diyalogu" adı altında kamuoyuna mal edilen Uluslararası Ekonomik İşbirliği Konferansı'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının kaçınılmaz olduğu, uzun süredir dünya ileric kamuoyu tarafından dile getiriliyordu. Söz konusu konferans çalışmaları, gelişmiş kapitalist ülkeler tarafından, gelişmekte olan ülkelerin yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurulması yönünde giderek güçlenen hareketlerini kontrol altına almak, gelişmekte olan ülkeleri parçalamak amacıyla başlatılmıştı. Gelişmekte olan ülkelerle sosyalist ülkelerin ortaklaşa çabaları sonucunda BM'nin yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurulması konusunda bir dizi karar ve belgeyi kabul etmesi, emperyalist ülkeleri, gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerinde ortaya çıkan sorunların tartışılmasını bir başka yöne saptırmak için harekete geçirmişti. BM örgütü kapsamının dışında oluşturulan Uluslararası Ekonomik İşbirliği Konferansı'nın, petrol ihracatçı ülkelerle diğer gelişmekte olan ülkeler arasında ilişkileri yaratmak, emperyalizm yanlısı gerici rejimler aracılığıyla genç bağımsız devletleri birbirine düşürmek, emperyalizmle uzlaşarak ekonomik gerilikten kurtulabilecekleri yolunda sahte umutlar yaratmak için kullanılabileceği hesaplanıyordu.

"Kuzey-Güney Diyalogu" çalışmalarının başlanmasından hemen sonra 4 Ekim 1976'da Sovyetler Birliği hükümeti, bir bildiri yayınlarak, emperyalizmin gelişmekte olan ülkeler üzerindeki sömürsünü sürdürdüğünü ve derinleştirdiğini, dar gruplar içinde yürütülen görüşmelerle emperyalizmin bu sö-

mürden vazgeçirilemeyeceğini belirtiyordu. Gelişmeler, Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin uyarılarının doğruluğunu kısa sürede kanıtlayacaktı. Gelişmekte olan ülkeler adına Konferansa katılan 19 ülkenin, hammaddelele mamul maddeler arasında adil fiyat oranlarının saptanması, ayrımcı kısıtlamaları ortadan kaldıracak biçimde dünya ticareti koşullarının gözden geçirilmesi, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş kapitalist ülkeler pazarlarına girme olanağının sağlanması, hammadde fiyatlarını düzenlemek ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini bunalımlara karşı korumak amacıyla bir fonun oluşturulması, modern teknolojilerin bu ülkelerin kullanımına sunulması, uluslararası tekelin faaliyetlerinin kontrol edilmesine ilişkin önerileri, gelişmiş kapitalist ülkeler tarafından geçiştirilmeye çalışıldı. Gelişmiş kapitalist dünyayı temsil eden 8 ülke, somut sorunlar üzerinde adım atacaklarına, gelişmekte olan ülkelerin bugünkü durumunun sorumluluğuna sosyalist ülkeleri de ortak edip temizle çıkabilecek için türlü manevralara vakit kazanmaya çalıştılar. Bitmez tükenmez tartışmalardan sonra taraflar, sadece, hammadde fiyatlarının düzenlenmesi için bir fon oluşturulması konusunda anlaşmaya varabildiler. Bunun dışında hiç bir temel sorun üzerinde sonuç alınmadı.

"Kuzey-Güney Diyalogu" nun dramatik bir biçimde çıkmaza saplanması, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik durumlarını güçlendirmelerinin ve gerçek bağımsızlığa doğru ilerlemelerinin, ancak tutarlı bir anti-emperyalist mücadele ve dayanışma sonucunda mümkün olabileceğini kanıtlamıştır. Emperyalist sömürücülerle kısa vadeli avantajlar taşıdığı izlenimini veren tek taraflı ilişkiler kurarak, dünya kapitalist ekonomik sistemi içinde gelişmekte olan ülkelerin bulunduğu eşitsiz konumu değiştirmek mümkün değildir. Bu sonuçta, ancak, dünya anti-emperyalist güçleri arasında, özellikle gelişmekte olan ülkelerle sosyalist dünya arasında sağlam bir işbirliği ve dayanışma ilişkisinin kurulmasıyla ulaşılabilecektir.

1977 DE TİYATRO

● (AÇIK OTURUM) ●

Karşılıklı diyaloglar biçiminde gelişen oturumun, aktısını ve canlılığını aktarabilmek amacıyla, konuşmaları olduğu gibi aldık.

OSMAN SAFFET AROLAT: Başar Sabuncu 77'nin genel görünümünü aktaracak.

BAŞAR SABUNCU: 77'nin de, geçmiş yılların da, gelecek yılların da tekil olaylarla, başarılı işler, başarısız işlerle, tek tek değerlendirilebileceğini sanmıyorum. Bütün tiyatrocunun macerası içinde galiba iki olay bağırlı oynuyor. Biri tiyatro yapabilmenin neme koşullarının sağlanması, ki bu özel tiyatrolarda, özellikle maddi koşulların sağlanması biçiminde gözüküyor, sonra sıyama bakılar olarak gözüküyor. Ödenekli tiyatrolarda ise, maddi koşulların bir ölçüde sağlandığı, hiç değilse çalışanların maddi olanaklarının sağlandığı yapıp değilse bile düşünülme de sıyama oyunlar, bakılar biçiminde gözüküyor. Öteki de galiba tiyatro yapabilmenin bu maddi koşulları sağlanıp, tiyatro yapılmaya başlandıktan sonra asıl amaç olan sahnenin yenilenmesi, değiştirilmesi olayı. Bu konuda olumlu çabalar gösterildiği zaman olumlu işler yapılmış oluyor galiba, yoksa yok, yani, tekil işler değil. Tiyatronun, 1977'de de bütününde toplumu derinden etkileyen olaylara ya da toplumsal değişime bütün bütün ayak uydurabildiğini sanıyorum, ben o konuda değilim. Yani biz çağdaş bir estetiği kurmadık, Türkiye'de 77 yılında, şöyle tiyatro yapıp; sahne şöyle düzenlenir diydik değil mi, pek kurnabildiğini sanıyorum.

OSMAN SAFFET AROLAT: Bunda belli başarılı adımlar ve belli başarısızlıklar söz konusu değil mi, tabii özele indirdiğimizde, yani bir Devlet Tiyatrosunun tutumuyla, bir belediye tiyatrosunun tutumu, ya da bir özel tiyatrosunun tutumuyla bir başka özel tiyatrosunun tutumu arasında bir farklılık söz konusu değil mi?

BAŞAR SABUNCU: Kesinlikle. Ben genelde bunu başarabildiğimizi sanıyorum dedim. Çoğunlukla, çünkü biz önce eskisi gibi tiyatro yapıyoruz -aktını çizerek söyleyeyim- eskisi gibi değerlendiriyoruz, aynı değer yargılarıyla. Onu demek istediğim ama, bu sahneyi değiştirme, sahneyi yenileme olayında mutlaka ileri adımlar da atılıyor. Bu daha değişmedi diyorum ama, değiştirme yolunda, özellikle belli özel tiyatrolar bu adımı atıyorlar. Adlarını saymak gerekir mi?

OSMAN SAFFET AROLAT: Evet, tabii...

BAŞAR SABUNCU: Yani herhalde Dozlar Tiyatrosu ve AST'ı sayacağım hemen. Bu arada adlarını unuttuğum olabilir. Başka pek birşey izlemiyorum ben. Çağdaş Sahne'de, diğerlerinde ne oluyor pek bilmiyorum. Şehir tiyatrosundaki akl çaba da bu olmak gerekirdi. Yani yetişen yeni seyirci kuşaklarını, çünkü eskisi kaybedildi, sıslu salonlara, kadife perdelerle, avizelere gelen...

OSMAN SAFFET AROLAT: Büyülenecek tiyatroya gelen kadro kaybedildi...

BAŞAR SABUNCU: Tabii, o tatti benec. öyle bir seyirci yok ortada. Ama yeni seyirciye galiba biz hala eski ekmeği birazcık değiştirerek veriyoruz. Temelli bir değişim sahnede sağlanamadı gibi geliyor bana.

OSMAN SAFFET AROLAT: Peki o halde, yeni seyirci dediğimize göre, Rutkay, menden yeni seyircinin kim olduğunu, bu yeni seyircinin ozlemlerinin neler olduğunu, bu ozlemleri karşılama da neler yapılmaya gerektiğini söyleyebilirim.

RUTKAY AZİZ: İzn verişen bunu bunlayacağız, perçinleştirecek bir cümle söyleyeyim. Böyle kısa diyaloglarla gidince belki daha okunur, hemen aklı başka şeyler gelir bir de... Şimdi aslında 1977 Türkiye'se geçene, 1977 öncemden geldiğimiz, özellikle 1. MC, 2. MC surence Türkiye geçene tahki ettiğimizde büyük bir kıyım seneki söz konusu. Bu kıyım seneki içinde tiyatrolar, yapılan bir gerçek içinde sahne, bu kıyım ne kadar hesapla-bilseniz? Bu hesaplamada tiyatrocular kendi özlemlerine, sanat ve kültür yaşamı içinde girmek zorunda. Benec yeterince bir hesaplama olmamıştır. Bu aslında Türkiye'nin kendi geçene içindeki sorun belli ölçülerde bulunmuş-luğundan gelen şeylerde de yatıyor. İster istemez bağlantılı. Yani sahneler, en azından böyle bir kıyım seneci içinde, anti içsancın, emekçisinin, halkın yaşadığı, böyle bir kıyım seneci içinde, anti-faşist, anti-emperyalist bir iç-rikte, sahnelerini, ama yüzde yüz tiyatrocunun ve sanatsal bir hesaplamaya içine so-kabilleşirdi, sanıyorum bizati sahnedeki işlemlerimiz buyuyacaktır. Bunu yeterin-ce beceremediğimiz konusunda şüpheliyim.

Yöneten: O.S.Arolat

Katılanlar: Başar Sabuncu,

Mehmet Akan,

Rutkay Aziz

BAŞAR SABUNCU: Ben birşey eklemek istiyorum. Kıyım dedi Rutkay. Bu kıyım aslında doğrudan doğruya tiyatroların, kurum olarak tiyatroların, artı tiyatrocuların üstünde işledi. Yani tiyatrocunun sayısı hergün düşmekte zaten. Ya reklamcı oluyor, ya davulcu oluyor, ya zumacı oluyor...

OSMAN SAFFET AROLAT: O zaman yeni seyirci sorununa girmeden önce, bunun öğeleri olarak neleri sıralayacağımız: gözen geçirelim. Bir: Bunun için, tiyatro yapabilecek kadroların oluşması gerekli, tiyatrocunun kadrolar gerekli; iki, bunun için bu tiyatrocunun kadroların bütünleşme yazır kadrosu gerekli; üç, bunun için yeni bir seyirci kuşağı gerek. Bu üç temelden, esas sa-ma nerde oluyor, nerelerde aksamlar var ya da, onu senden isteyelim.

RUTKAY AZİZ: Bizim bir türlü yeterince üstesinden gelemediğimiz mesele şu: Bu tabii sadece bir tiyatro kurumu olarak bizim bir temel sorunumuz olmaktan çıkıyor. Yani yeni seyirci, ki bugün devrimci tiyatrolar gerçekten kendilerini devrimci bir temelde iletmek ve iletmek zorundalar, giderek işçi sınıfı düşüncesinde ve işçi sınıfı taraflılığında bir sanatı bütünüyle halkın malı yapacaksa, bu halkı geniş cephe tiyatro çatısını altında toplamak zorunda. Ama bu yeni seyirci, asıl olarak işçi sınıfıysa, işçi sınıfı hareketiyle bir bağ içinde olmak ve asıl kaynak olan o yeni seyirciyi salonuna getirme becerisini bulmak zorunda. Biz bunu bulamadığımız sürece...

OSMAN SAFFET AROLAT: Ama salonuna getirirken kullandığı araç, yani...

BAŞAR SABUNCU: Sahneyi değiştirmekten ben bunu kasettim, başka bir ustulaşma, başka bir anlatım gerekiyor. Çok kabaca sahneyi değiştirmek, imkânla dramatik tiyatrosunun ardından, Brecht'in getirdiği bir estetik, ilk aşırda aklı gelen ama, burada çok kalıpcı, dogmatik olmak niyetinde değilim. Ama sahneyi değiştirmekten bunu kasettiyorum. Aslında "tiyatro öldü" çığlıkları atılıyor. Tiyatronun bir şekli öldü gerçekten. Çünkü o bir şeklin müstehzi tiyatroya geliyor. Nitekim sıslu salonlar kapandı, garaj oluyor, amerikan pazarı oluyor, olmayanlar da ancak tiyatro salonunun sahibi olarak ayakta kalıyor.

OSMAN SAFFET AROLAT: Bunu şöyle değerlendirebilir miyiz Mehmet Akan, tiyatrosunun, sıslu sahne olarak tiyatrosunun bitmesi, bir anlamda daha tutarlı bir jikleğin, evinde otururken daha rahat çiğneyebileceği bir jikleğin, televizyonun kendilerine sunulmuş olması olarak değerlendirilebilir mi?

MEHMET AKAN: Büyük ölçüde. Ben sıslu salon tiyatrosunun, daha doğrusu burjuvaziye seslenen, küçük burjuvaziye seslenen eaki tiyatrosunun öldüğüne inanıyorum, bunu da görüyorum. Son zamanlarda hiç bir parlak "iş" çıkarmadılar. Ben meseleyi genelden değerlendirilmek istiyorum. Olayı şöyle görüyorum: 1960'tan itibaren başlayan toplumsal uyanış sırasında sanatçılar, yalnız tiyatrocular katılmıyor, çok büyük işlev görmüşlerdir. Roman alanında, şiir, resim, tiyatro, hatta müzik alanında. Başar'a bir ölçüde katılıyor, fakat dozunu tartışmak isterim. Estetiği değiştirmek açıdan, sahneyi yeniden düzenlemek açıdan da büyük adımlar atılmıştır. Yalnız, sadece tiyatroyu ilgilendirmeyen, bütün toplumsal keimiler, bütün toplumsal eylemleri ilgilendiren bir duruma karşı karşıyayız gibi geliyor bana. İktidardaki faşist güçler, toplumdaki büyük ilerlemeleri durdurabilmek için neydeyse hayatı durdurmaya çalışıyorlar. Bu tabii kıyımları getiriyor, her alanda kıyımları getiriyor, engellemeleri getiriyor. Bu büyük bir ölçüde tiyatroya da yansıyor. Genele düşünürsek, 12 Mart döneminde bile, yalnız Dozlar Tiyatrosu açısından konuşursam, 12 Mart döneminde Abdullahpaşa'ya oynarken yetişmiş yerde Anadolu turnesi yapmışken, bu yıl sadece yedi yerde yapabildiğin bütün başarımlerimiz rağmen. Birkaç kere örgütler, Anadolu illerindeki örgütlere sıslu arkadaşlar gönderip bütün yama olanakları zorladığımız halde, 12 Mart döneminde yetişmiş yer, geçtiğimiz dönem yedi yer... Bu çok güzel şeyler ifade ediyor. Çünkü bu ara umuramıyorlardı, "İşçi örgütleriyle, öğrenci örgütleriyle de uğraşır sanatçılar, ne olacak, sinema da değil, beheri, kiast bir topluluğa sesleniyor, brakalim söyleyilerin, hem bir özgürlük havası da veriyorlar böyle. İşte söyleyiyoruz..."

OSMAN SAFFET AROLAT: Yani görüntüsel...

MEHMET AKAN: Görüntüsel bir özgürlük havası da veriyor, diye belki seslerini çıkarmıyorlardı. Fakat "tırmanış" dediğimiz bu. Bu alana da tırmanmaya başladılar. Kesin olarak, yalnız yama açıdan değil, milyon buldurtmak, tırmanma yapmaktır...

BAŞAR SABUNCU : Bu aslında tiyatronun öldüğünün değil, giderek önem kazandığının kanıtıdır. Yani kitlelerin özgür sesi olma yolunda başağı önem kazanıyor tiyatro.

OSMAN SAFFET AROLAT : Şimdi yine biraz önceliğe yere dönelim. Kitlelerin özgür sesi olma yolundaki tiyatronun, eindeki araçlardaki ekakikler nelerdir? Yani maddi destek açısından, kadrolar açısından, yazarlar açısından ve benzeri nedenler açısından.

RUTKAY AZİZ : Önce sahne, giderek tiyatro sanatı içeriği gerekli özgürlüğünü kazanmadığı sürece, ki somutlaştırıyorum: Bir 141-142. maddeler örneğin, giderek tüm demokratik hak ve özgürlükleri yakalayamadığı sürece, böylesine, özgürlükçü bir içerikten yoksun bir sahnenin estetik belli bir takım buluşlara yöneleceği ve deneylerle kendisini ayakta tutup, kitlelerin sesi olabileceğini bulabileceği konusunda şüphe var. Dolayısıyla, temelde, ilk planda sanat, siyasetine öncelik tanımak zorunda, ama öncelik tanınan siyaset de en üst düzeyde sanatı getirmek zorundadır. O halde bu siyasi-sanatsal kavgaı biz tiyatroya sahnesinde, birlikte kumabildiğimiz ölçüde, kitlelerle olan bağımızın daha bir etkin olacağına inanıyorum.

OSMAN SAFFET AROLAT : Sanıyorum burda, biraz önce sözünü ettiğimiz estetiğin dar anlamda bir estetik olmadığını, yeni, toplumsal gelişmeye koştur bir estetik arama olduğunu ortaya koymamız gerekiyor.

RUTKAY AZİZ : Buna bağlantılı olarak birşey söyleyeceğim. Değerli bir tiyatro adamının bir sözü vardır. "Tek devrimci tiyatro, sokak tiyatrosudur" demiştir. Şimdi buna katılmamın kanımca pek olanağı yok. Değişen çağların, değişen koşullarında, değişen seyirciyle, değişen toplumsal olaylar da ister istemez araçlar da belli bir değişim içinde, değişik biçimler almak zorundadır. Örneğin kendi ürünlerimizden biriyi somutlaştırırım. Üç sezon oynadığımız bir "Ana" oyunu var. Bunun yanında, bizim oynadığımız "Ana" oyunu, bunun seyirciyle olan bağı, öte yandan Doğu Almanya'da Berliner Ensemble'da oynanan bir "Ana"nın işlevi... Ama bütün bunları yanı sıra Filistin Kurtuluş Cephesi grubunun, bazukalarını, ştenlerini bırakarak bir kilisenin avlusunda oynadıkları "Ana" oyunu. Bu herhalde çok şey anlatıyor. Değişen durumlar, değişen koşullar karşısında, sanatın seyirciyle olan bağı içinde aldığı bir biçim.

BAŞAR SABUNCU : Estetikten kesinlikle oyun oynanan yeri kastetmedim zaten...

RUTKAY AZİZ : Hayır onu getirmiyorum ben. Kimbilir orada nasıl bir estetik vardı. Görmedik, bilmiyoruz.

BAŞAR SABUNCU : Evet.

RUTKAY AZİZ : Şimdi biz somut koşullarımızı koyduğumuzda, tiyatromuzun artık belli, gerçekten klasikleşmiş, alışlagelmış kalıp ve formler üstüne oturamıyacağı açıktır. Yeni duygular, yeni heyecanlar, yeni çokşukları seyircimize vermek zorundayız, çünkü seyirci tiyatronun uzağına düşü.

BAŞAR SABUNCU : Bu arada yalnız burjuva tiyatroları ölmedi, birşey daha öldü galiba, sloganı tiyatro da öldü. Bu da önemli bir gelişme kanımca.

RUTKAY AZİZ : O kesin, o da çözüldü...

BAŞAR SABUNCU : Önemli bir gelişme. Tiyatro sanatını, bilimsel doğruları sahnedeki söylemek, göstermek değil de söylemek sanat bir tür öldü.

RUTKAY AZİZ : Küçük burjuva anarşizminin çöküşü, sanatta da sloganlığı çöktürdü tabii.

BAŞAR SABUNCU : Bu da çok önemli bir gelişme. 77'nin demiyelim ama, kısa dönemin en önemli gelişmelerinden, mğlikli gelişmelerinden biri.

MEHMET AKAN : Aynı şeye katıyorum. Şimdi kendi kendime bir slogan edindim, devrimci sanatçılar farkındalar ki, en iyi tiyatroyu gene, tiyatro sanatı olarak en iyi tiyatroyu, devrimci yapmalı. Hem görevlerdir, hem haklardır. Eakiden "burjuva tiyatrosu bir takım süsler püsler, fazla titiz davranmalar içinde, bizim görevimiz o değildir. Biz söyleyecek lafları söyleriz, o da yster" gibi bir hava uzun bir süre est tiyatrocular arasında, Oysa, en güzel tiyatroyu, bütün estetik boyutlarıyla gene devrimci yapmalıdır. Yapar. Görevleridir. O gerekiyor.

OSMAN SAFFET AROLAT : Biraz tekrarlıyoruz belki ama, burdaki ekakikler nedir? Elimizdeki aracı kullanmada, ya da bir deyimle, helvayı yaparken neyimiz ekakik, ne oranda ekakik?

BAŞAR SABUNCU : En büyük ekakik, yanılmıyorum, yetişmiş tiyatrocuyu yok denecek kadar az. Üstelik de, yetişmiş tiyatrocuların ağıktan başka

yerlere yönelmesi... Devrimci çok var ama, devrimci tiyatrocuyu çok az.

OSMAN SAFFET AROLAT : Buna katılıyor muyuz?

RUTKAY AZİZ : Yüzde yüz katılıyorum. Tiyatro aracında, tiyatronun ve giderek ülkenizin, belli tarihsel ve kültürel birikimlen sonucunda sanat ve sanatçı, kendi ülkesi ve çağının gelişimiyle ilgili belli verilerle ve eğitimlerle kendisini bir süzgeçten geçirmedeği sürece, ister istemez, tiyatro sanatçısıym bu, bir yanıyla ekak kalıyor.

BAŞAR SABUNCU : Kokuşmuş bir devlet konservatuarını düşünelim. Bir tiyatro sanatçısının yetişmesi nasıllarıla bağı?

OSMAN SAFFET AROLAT : Peki. tiyatrocuyu yetişmesinde belli zorlamalar çıktığına göre, diyalog kurmada en önemli kadrolardan biri olan yazarlar da, bir anlamda yeterli diyalog kurulan bireyler olmadıkları için yok oluyorlar. Bir yönü bu herhalde.

BAŞAR SABUNCU : Yazarlar, tabii mamların başında kaldıkları için çoğunlukla yok oldular bana sorarım. Hem tiyatronun bir türü öldüğü için, o tiyatro, yazarlarıyla birlikte öldü. Otekiler de mamların başından kalkıp mahlanelere çıkmadıkları için -bu "sahneye çıkmayı", oyuncu olarak sahneye çıkma anlamında söyleyemedim- öldü. Onun için Dostlar Tiyatrosu ve AST'taki gelişme önemli. Yani kendi grup yazarlarıyla birlikte çalıştıkları için... Tiyatronun toplu yaratışını kulak ardı ettikler, masa başında yapılabılır bir sanat, anlatım dalı saydıkları sürece yazarlar kavgaı kaybettikleri büyük ölçüde.

OSMAN SAFFET AROLAT : Ama bunun bir yönü de, yazarların da diyalog kumabileceği yeterli tiyatro adamı bulamaması değil mi?

MEHMET AKAN : Ben bunu ikinci bir neden olarak görüyorum. Tiyatro yapmanın, yeni seyirciyi yeni tiyatronun mutlak kapalı bir mlonda, gürlütüsz bir ortamda gerçekleştirileceğini inanıyorum. Ama kitlelerin, geniş bir yerde toplanıp, birarada birşeyler izleme isteğı var bugün. Yıllarca yumruk kaldırmış, slogan atarak tatmin oluyorlar. Şimdi artık tatmin olunuyorlar. Ve sürekli basuyorlar. "Biz bir gece yapacağız, siz de katilin." Tiyatrocuyu olarak katıldığımız zaman kolaylık yapmıyoruz. Devrimci bir takım sloganlar, biraz müzik, biraz tiyatroyla işi çözüyoruz. O aekiz bin kişiye, o on bin kişiye sağlıklı bir tiyatro yapma olmaı sorunu çıkıyor ortaya. Bunun için uğraşmaya başlıyoruz. İnancımı söyleneğim daha önce. Bence tiyatro bin, bin beş yüz kişiden fazlasına yapılamaz. Gürlütüsz, rahat seyredilebilir, dinlenebilir bir ortamda yapılmalıdır. Ama tersi bir tiyatro da gerekiyor çağımız için. Bu tiyatronun da çok "tiyatro" olması gerekli.

BAŞAR SABUNCU : Ve burda da tabii tiyatronun bir gerekânme haline gelmesi lazım.

MEHMET AKAN : O gerekânme var.

BAŞAR SABUNCU : Ben de var olduğunu ve bu gerekânmenin arttığı kanındayım. Tiyatronun okudukça önemli bir atılım dönemine yaklaştığı kanındayım.

MEHMET AKAN : O gerekânmenin var olduğunu inanıyorum. İş bence şuraya kadar varıyor: Akılcı bir tiyatronun mutlak kapalı bir mlonda, gürlütüsz bir ortamda gerçekleştirileceğini inanıyorum. Ama kitlelerin, geniş bir yerde toplanıp, birarada birşeyler izleme isteğı var bugün. Yıllarca yumruk kaldırmış, slogan atarak tatmin oluyorlar. Şimdi artık tatmin olunuyorlar. Ve sürekli basuyorlar. "Biz bir gece yapacağız, siz de katilin." Tiyatrocuyu olarak katıldığımız zaman kolaylık yapmıyoruz. Devrimci bir takım sloganlar, biraz müzik, biraz tiyatroyla işi çözüyoruz. O aekiz bin kişiye, o on bin kişiye sağlıklı bir tiyatro yapma olmaı sorunu çıkıyor ortaya. Bunun için uğraşmaya başlıyoruz. İnancımı söyleneğim daha önce. Bence tiyatro bin, bin beş yüz kişiden fazlasına yapılamaz. Gürlütüsz, rahat seyredilebilir, dinlenebilir bir ortamda yapılmalıdır. Ama tersi bir tiyatro da gerekiyor çağımız için. Bu tiyatronun da çok "tiyatro" olması gerekli.

BAŞAR SABUNCU : Ben Kutkay'ın başlangıçta söylediğiyle birleşirip birşey demek istiyorum. Siyasal hareketin kendi estetiğini getirmesi için, belli bir yaşanmışlığa ihtiyacı var. Pratiğin, yaşanın, üstünde yargılandıktan sonra felsefeye dönüşmesi gibi. Siyasal hareketin sanata dönüşebilmesi belli bir süreci gerektiriyor. Bu sürecin önemli bir bölümünü yaşadık ve şimdi estetiğe dönüşebilme aşamasında... O konuda iyimşerim özellikle.

RUTKAY AZİZ : Yürütülen mücadelenin içinden, ister istemez tiyatro sanatta kendi biçimini bulmak zorunda. Bu mücadelenin içinde olduğu sürece.

BAŞAR SABUNCU : Ama mücadele belli bir olgunluk ve yerleşmişliğe ulaşmadan, zaten kendiliğinden çıkmıyor.

RUTKAY AZİZ : Tiyatro camii avlusunda yapılabılır. Ama illaki, tek devrimci tiyatro sokak tiyatrosudur, şudur burdur tarzında bir yaklaşım...

BAŞAR SABUNCU : Bağı nazır ve insanların topluca bulunduğu her yerde yapılır.

(DEVAM EDECEK)

77'nin gelişmeleri 78'i aydınlatırken

1977'yi gerilerde bıraktık. Adettir, giden ydın ardından genel bir muhasebe yapılır. "Geçtiğimiz ydın getirdikleri ve götürdükleri" uzun uzadıya tartışılır. Gerçekten de Türkiye'nin siyasi yaşamında 1977 yılı pek çok şey getirdi, pek çok şey götürdü. Amacımız, bunları teker teker sayıp dökmek değil. Yalnızca bazı önemli göstergelere, deyim yerinde ise "ipuçlarına" dikkati çekmek.

YAZILANLAR VE ÇİZİLENLER

YURUYUŞ, 1976 ydının sonlarına doğru, 1976 ydını değerlendirdi. Yapılan değerlendirmede, 1976 ydının özünü "Tıkama Politikası"nda yattığı vurgulandı. (Bkz. YURUYUŞ Sayı 86, 19 Ekim 1976) "Tıkama Politikası"na ilişkin değerlendirmede bir de karikatür ile destekleniyordu. Karikatürist Nezh Danyal'in çizilerinde demokrat ögeler CHP'den, sosyalist ögeler de DİSK'ten tasfiye ediliyorlardı.

Bu çizimler büyük tepki uyandırdı. CHP'yi böyle değerlendirmek "büyük hakasızlık"tı. DİSK'e ise sosyalistleri tasfiye suçunu yakıştırmak o zamanların en büyük günahı idi. DİSK'in CHP'ileştirildiği söylemek "dar politika" idi. "Sorumsuzluk"tu. Ancak, 1978'in ilk aylarında, aynı çizimler yinelenildi. Olup bitenler bir kez daha vurgulandı. Çünkü 1977'nin tüm gelişmeleri, CHP ve DİSK söz konusu olduğunda, yazılanları ve çizilenleri doğrulamıştı. Bugün ne CHP'nin iyiden iyiyeye sağa kaydığını ne de DİSK'in sosyal demokrat egemenliğine sokulduğunu yadsıyacak kişi bulamazsınız. Olup bitenler ortada.

MAKYAVELİZM, UZUN ÖMÜRLÜ BAŞARI SAĞLAMAZ

Olup bitenler ortada, ama bir yenilgi, bir bezginlik ya da "tıkamacılar" açısından birer başarı göstergesi değil. Çünkü 1976 ydının özü nasıl "tıkama politikası" ise, 1977 ydını da tıkacıların çanına ot tıkayacak birikimi, açıklıkları ve güçleri de beraberinde getirdi. Bu açıdan demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin barajlarının başarısı 1976'da kaldı. 1977 ydını tümünün yenilebileceğinin, yenileceğinin, geliştirileceğinin göstergelerini sağladı. Neden, bunu görmek gerek.

Önce Türkiye'de sık sık açığa çıkan bir gerçeği dile getirmeli. Tarihin akışına, toplumun gelişim doğrultusuna ve özelemlerine ters girişimlerde bulunulan, geçici başarılar sağlayabilirler. Ama yalnızca geçici başarılar. Çünkü başarılar ancak akladmaca ile, ancak uyutmaya, ancak makyavelizmle mümkün. Oysa ne akladmaca, ne uyutmaya ne de makyavelizm toplumdaki uzun süre etkili olamaz. Sözde "başarı"ları kalıcılaştırılmaz.

Bunun somut kanıtlarını görebilmek için 1976'nın ve 1977'nin ilk dönemlerinin başarılarını ele almak gerekiyor. Neydi bunlar? Bir yanda CHP vardı. Halkın demokratik özelemlerinin tek, şaşmaz ve tutarlı temsilcisi. Kitlelerin umudu.

Öte yanda DİSK ve onun etrafında yaratılan sis perdesi vardı. DİSK, işçi sınıfının ve halkımızın demokrasi ve sosyalizm özelemlerinin tek, şaşmaz ve tutarlı temsilcisi. Yığınların büyük umudu.

Her iki imajın temeline yatan ise, akladmaca, uyutmaya ve makyavelizm idi.

CHP ödümlen insanları, emayetleri, baskı ve terörü kendisinin kayıtsız şartsız desteklenmesini gerektiren birer baskı aracı olarak kullanıyordu. Başarıları, demokratik özelemlere tutarlı çözümler getirmeye değil, bu şantajla bağlamıştı. Bir süre için "başarılı" oldu.

DİSK ise "abartılmış sosyalist görünüşü"nü bir süre başarı ile sürdürdü. Bu görünüşünün sürmesinden kendisi politik yaşamları açısından yarar gören makyavelizm ustalarının katkolları ile. Böylece tıkama politikasının baş aktörleri, 1976'nın ve 1977 başlarının büyük kahramanları oldular. Hele hele bunların "işbirliği" çekidüklerini, karizmalarını daha da artırıyorlardı. Neydi? Bir yanda milyonlarca oy alan demokratik bir güç, öte yanda "sosyalizmin tek temsilcisi" büyük işçi örgütü. Hele hele bunlar bir araya gelip ortaklaşa hareket edince...

Körler diyarında flin tanınmaması gibi bir etki vardı bunun. Körük bon-servisine sahip kimi küçük burjuva aydınlar da böyle yaptılar. Kimi ortadaki garip halatın CHP yanına dokunup "ileri demokrasi" rüyalarını göyünü, kimisi de DİSK yanına eli değdiğinde "ileri demokrasi"yi de aşip sosyalizme ulaşıyorlardı. Bu hericimerç içinde şiller dokütorun, DGM dirençlerinde "bugünlerde görüldü" diye göz yaşları akıtan edebiyatçılar ortalığı kaplayıverdi.

ORTALIK AYDINLANIRKEN

Ortalık, 1977'nin ikinci yarısından aydınlanmaya başladı. Ama bu aydınlıktan hiç kuşkusuz gerçeklerin olduğu gibi görülebile ortamını kast ediyoruz. Yoksa ne CHP'nin şantajları ve makyavelizmi, ne de DİSK'in sağa kayışı hiç de alkış tutulacak gelişmeler değil. Tersine olumsuz gelişmeler. Ama bütün bu olumsuzluklar içinde "sarhoş olup" akıntıya kapılmaktansa, olumsuzlukları görüp, farkedip gerekenleri yapmak üzere ayağa dikilmek daha olumlu daha aydınlık değil mi? İşte 1977'nin olumu yani da butada yatıyor. 1977'nin gelişmeleri, kişiyi uykusunun sonu oldu. Kişiyi uykusuna yatanları uyandırdı, uyardı, kamçılardı. Çünkü her zaman kısa ömürlü olan makyavelist uyumacaların sonu gelmişti. Elektiki taşlar birer birer ve gürültü ile ortaya doküyordu.

1977 yılında Haziran'dan Aralık'a kadar geçen süre, aydınlanma sürecinin hızlandığı dönem oldu. CHP, yaratılan tüm havaya karşı iktidara gelememişti. Sonra, iktidar olabilmek için tükürüklerini birer birer yalamıştı. Faşistlere el uzamıştı. Anti-komünist yanını bilemiş, demokrat yanını törpülemişti. 1977 ydının sonuna rastlayan sansürü görüşmele-ri herkes için ibretle seyredilecek bir nitelik taşıyordu. CHP'nin "solculuğu" da su götürmeyen" sözünü karnede duyuyordu. Düzene yönelik ne bir eleştiri, hatta ne de bir serzamis. Düzen veri idi. Düzen tartışılmaz, eleştirilmez bir veri idi. Tartışılacak ve eleştirilecek olan ise MC idi. Cinayetlerdi. "Federatif hükümet" idi.

Peki, DİSK'te neler oluyordu? Koskoca DİSK getirdiği noktada zangur zangur sallanmaya başlamıştı. En büyük yöneticilerin birbirlerine karşı kullandığı en hafif sözcükler "hırsız" vb. dınsın-

1978 YILI, BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASI, SOSYALİZM MÜCADELESİNDE KAYBEDİLENLERİN GERİ ALINACAĞI, UNUTTURULANLARIN BİRER BİRER HATIRLATILACAĞI BİR YIL OLACAKTIR. SOSYALİST HAREKET, GÜÇÜ İLE BUNU BAĞLAYACAK BAŞ ÖĞEDİR. VE 1977 NİN GETİRDİKLERİ, BU ALANDAKİ ÇALIŞMALARINDA, DEMOKRASI GÜÇLERİ İLE BİRLİKTE SOSYALİST HAREKETE ELVERİŞLİ BİR ORTAM, DAHA DA UYANMIŞ YIĞINLAR BIRAKMATA DİR.

dendi. DİSK imajı ile bütünleşen yöneticiler, kongrede birbirlerine olmadık suçlar yükliyordu. Olmadık sorumsuzluklar ve garplikler bu büyük konferansyonun genel kuruluna damgasını vuruyordu. DİSK'te de makyavelizm ve uyutmaya sonuna gelmişti. Artık sökmüyordu. Daha da ötesi maskeli balo da bitmişti. Başurk ekibi, kongreyi alıp götürmüştü. Şimdi tek teselli Başurk'ün "yaşasın sosyalizm" demesi mi olacak? Artık kim inanır, kim inacak?

78'E UMUTLA BAKMAK GEREKİYOR

Haziran'dan Aralık sonuna kadar cereyan eden bu hızlı gelişmeler, tıkama politikasının baş aktörlerini soyup soyup sergilerken, başka alanlarda umut verici gelişmeler cereyan ediyordu. Sosyalist hareketin önüne konan barajlar yıkılmaya başlıyordu. Nesnel gelişmeler, örgütlü sosyalist hareketin gücü ile, çalışma temposu ile, etkinliği ve yaygınlığı ile-bütünleştiği gözleri kapayan sis perdesi aralanıyor, gerçekler birer birer görülmeye başlanıyordu. Sosyalist

hareketin 11 Aralık yerel seçimlerinde oy alanunda attığı adım, nesnel gelişmelerle birlikte hareketin özel gücünün kendini duyurmasında temelini buluyordu.

Önce de değinildiği gibi, 1977 yılının olumu yani, Türkiye'nin politik yaşamında, bağımsızlık, demokrasi mücadelesinde yer alan büyük örgütlerin gerilemesi değil, bu gerilemeyi örten sis perdesinin dağılmasıdır. Hiç kuşkusuz 1978 yılında bir yandan örgütlü sosyalist hareketin gücü daha da artacak, öte yandan da gerçekleri örten sis perdesi iyiden iyide dağılıp yok olacaktır.

Bir başka deyişle 1978 yılı bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinde kaybedilenlerin geri alınacağı, unutturulanların birer birer hatırlatılacağı bir yıl olacaktır. Sosyalist hareket, gücü ile bunu sağlayacak baş öğedir. Ve 1977'nin getirdikleri, bu alandaki çalışmalarında demokrasi güçleri ile birlikte sosyalist harekete elverişli bir ortam, daha da uyanmış yığınlar bırakmaktadır. 1977 yılı bu açıdan 1978'e umutla bakılmasına olanak tanımaktadır.

